

5. Monopoli, suuryritysten turva

Olemme tähän asti keskustelleet lähinnä tekijänoikeuden suhteesta epäkaupalliseen käyttöön. Tässä luvussa laajennamme keskustelun myös kaupalliseen puoleen.

Suomalaisena taiteilijana tekijänoikeus suojaa kaikkia teoksiani. Jos otan vuoden vapaata palkkatöistä ja teen omalla riskillä taidetta, minulla on mahdollisuus hyötyä rahallisesti luovuuteni hedelmistä. Tämä on oikein.

Jos teen niitä valtion apurahalla, eli ilman omaa taloudellista riskiä, saan nauttia luovuuteni hedelmistä ihan yhtä paljon. Valtio ei omista niistä murustakaan, eikä niitä saada levittää julkisesti ilman lupaani. Tämäkin on vielä melko oikein.

Jos myyn valtion apurahalla luomieni teosten oikeudet Sanoma Oyj:lle, se saa nauttia minun luovuuteni hedelmistä aivan samalla tavalla kuin jos se olisi itse taiteilija, joka ne on luonut. Paitsi että sillä on enemmän lakimiehiä ja lobbaajia suojelemaan niitä. Ja se voi ostaa kymmenien taiteilijoiden elämäntöiden tekijänoikeudet toivoen, että joku niistä tuottaa viidenkymmenen vuoden päästä. Tämä ei ole täysin oikein.

Jos en myisi oikeuksiani ja sattuisin kuolemaan, jälkeläiseni saavat nauttia työni hedelmistä vielä 70 vuotta kuolemani jälkeen. Jos eläisin vaikkapa 90-vuotiaaksi, olisi suvullani siis tekijänoikeus teoksiini vielä vuonna 2128. Vielä pojan-pojan-pojan-pojan-poikani nauttisi taiteeni rahallisesta arvosta. Tämäkään ei mielestäni ole oikein, mutta jonkun mielestä ehkä on.

Mutta jos myisi oikeuteni Sanoma Oyj:lle ja eläisin 90-vuotiaaksi, Rafaela Seppälän pojan Alex Nayerin pojan-pojan-pojan-pojan-poika saisi nauttia luovuuteni hedelmistä vuonna 2128. Täytyisi olla melko kummallisella oikeustajulla varustettu ihminen, jos tämä olisi hänestä oikein.

-- Mike Pohjola, kirjailija, käsikirjoittaja ja roolipelisuunnittelija

Tekijänoikeus suojaa taiteellisia teoksia, ja on kestoaltaan 70 vuotta tekijän kuolemasta. Sen sijaan tekijänoikeus ei suojaa esimerkiksi musiikkiesityksiä, joissa ei suoranaisesti luoda uutta teosta vaan pelkästään esitetään olemassaoleva. "Kirjallisen tai taiteellisen teoksen taikka kansanperinteen esitystä" suojaa sen sijaan niinkutsuttu *lähioikeus*, joka on nimensä mukaisesti läheistä sukua tekijänoikeudelle. Se on varsinaista tekijänoikeutta rajatumpi kestoaltaan, eli päättyy 50 vuoden kuluttua esitysvuodesta.

Vuosien 2008 ja 2009 aikana Euroopan unionissa käytiin kovaa keskustelua äänitteiden suoja-ajan pituudesta. Ääniteala halusi takautuvasti pidentää suoja-ajan 95 vuoteen, yhtä pitkäksi kuin Yhdysvalloissa. Etenkin äänitealan kansainvälinen etujärjestö IFPI lobbasi voimakkaasti pidennyksen puolesta. Suomessa julkaistiin Helsingin Sanomissa vetoamus suoja-ajan pidentämisestä, jonka oli allekirjoittanut yli 600 muusikkoa. Pitkän ja kiivaan keskustelun jälkeen Euroopan parlamentti päätyi vuoden 2009 kesällä tukemaan suoja-ajan pidentämistä 70 vuoteen.

Keskustelun ollessa meneillään MTV3 siteerasi uutisessaan [1] Gramexin apulaisjohtaja Lauri Kairaa, joka väitti "muusikoiden oikeuksien pidentämisen olevan oikeutettua":

Jos hakeutuu musiikkialalle nuorena, vaikkapa Idols-kisan kautta, voi hyvinkin olla, että nykyinen suoja-aika ei ole EU:ssa riittävä. Eläketurvastahan tässä on kyse, Kaira sanoo.

Muutoksen puolesta esitetty retoriikka oli tunteisiin vetoavaa. Kyse oli pelkästään muusikoiden oikeuksista ja heidän eläkkeistään. Kuka voisikaan vastustaa vanhojen ihmisten eläkepäivien turvaamista? Muutosta perusteltiin myös kilpailukyvyllä: Yhdysvalloissa suoja-aika oli jo 95 vuotta, siinä missä se oli Euroopassa selkeästi lyhyempi, joten EU-alueen talous kärsisi, jos suoja-aika ei olisi yhtä pitkä.

Ehdotuksella oli kuitenkin lukuisia nurjia puolia. Samassa uutisessa otettiin esille myös näkökulma, josta pidennyksen kannattajat olivat mielummin hiljaa:

Yleisradion uusien verkkopalvelujen ja ohjelma-arkiston käyttö vaikeutuu, jos EU:n esittämä pidennys musiikin tekijänoikeuskorvausten vuosirajaan toteutuu. Näin arvioi Ylen lakimies Tapio Lehtonen. --

- Yleisradiossa on havaittu, että myös vanhat ohjelmamme kiinnostavat yleisöä. Kansallisesti merkittävää aineistoa voi jäädä pois saatavilta, jos suoja-ajan tuplaaminen vaikeuttaa ohjelma-arkiston käyttöä, Lehtonen linjaa. Hänen mukaansa vanhojen ohjelmien oikeudenhaltijoiden selvittäminen on "erittäin työlästä ja joskus mahdotonta". Ylen uudet verkkopalvelut ja niiden kehittäminen kärsisivät nekin Lehtosen mukaan vuosirajan muutoksesta.

- Aina kun oikeuksia laajennetaan, sillä on taipumus myös maksaa. Kaikki se raha on poissa ohjelmien uustuotannosta, koska ei käytettävissä oleva raha mistään lisääny.

Ehdotus kohtasi muutenkin runsasta kritiikkiä eri tahoilta. Yksi vaikutusvaltaisimpia oli Britannian valtionvarainministeriön julkaisema Gowers Review of Intellectual Property -raportti [2], joka pyrki luomaan perusteellisen katsauksen tekijänoikeuksiin ja patentteihin sekä niiden toimivuuteen nykyaikana. Se kävi läpi viisi suoja-ajan pidentämisen puolesta esitettyä perustelua ja päätyi varsin yksiselitteiseen tulokseen: pidentämisestä koituvat hyödyt olivat hyvin vähäisiä haittoihin nähden. On esimerkiksi totta, että äänitteiden suoja-aika on Euroopassa lyhyempi kuin Yhdysvalloissa, mutta vastineeksi esittäjät saavat Euroopassa korvauksia lähes kaikesta äänitteidensä käytöstä sinä aikana. Yhdysvalloissa noin 70 prosenttia ravintoloista ja baareista, samoin kuin 45 prosenttia kaupoista, on vapautettu käyttökorvauksista. Käytännössä tämä johtaa siihen, että Euroopasta saadut kokonaiskorvaukset ovat lyhemmästä suoja-ajasta huolimatta suurempia. Ei myöskään ole mitään merkkejä siitä, että yhtyeet tekisivät pidemmän suoja-ajan vuoksi enemmän levityssopimuksia yhdysvaltalaisen yritysten kanssa.

Suomessa Helsingin yliopiston etnomusikologian dosentti, Ylen radion äänitearkiston asiantuntija Pekka Gronow selvitti asiaa ja totesi pidennyksen puolesta esitettyjen perustelujen ontuvan [3]. Mikäli suoja-ajan pidennys olisi jo ollut voimassa vuodesta 2007, vain yksi tai kaksi eurooppalaista artistia olisi sitä seuranneen vuoden aikana ehtinyt saada yli sata euroa ylimääräistä pidennyksen ansiosta. Jos 70 000 esittäjää todella oli "menettämässä" tulojaan seuraavan kymmenen vuoden sisään, kuten väitettiin, olisivat lisäkorvaukset jakaantuneet niin monelle taholle, etteivät ne kattaisi edes syntyneitä pankkimaksuja. Gowers Review antoi samansuuntaisia tuloksia. Sen mukaan suoja-ajan pidentäminen lisäisi esittäjien kokonaistuloja vain prosentilla, hyötyjen kertyessä pääasiassa niille, jotka olivat muutenkin menestyksekkäitä.

Bournemouthin, Cambridgen, ja Amsterdamin yliopistojen sekä saksalaisen Max Planck -instituutin yhteinen lausunto kiinnitti huomiota myös siihen, että monet "hyötyjistä" ovat iältään vanhoja, osa jo kuolleita. Mikäli esimerkiksi radioasemien tai klubien maksamat korvaukset pysyisivät samoina, mutta korvausten saajien joukko lisääntyisi pidennyksen kautta, yksittäiset oikeudenomistajat saisivat vähemmän rahaa. Tällöin osa rahoista menisi

kulttuuria tuottamattomille perikunnille, ja nuorten alalle juuri tulevien saama potti pienenisi. Samassa lausunnossa kumottiin systemaattisesti muita perusteluita suoja-ajan pidentämiseksi ja todettiin, ettei esitys todellisuudessa ole suunnattu esittäjien edun ajamiseen. [4]

Muutoksen tukijat esittivät, että suoja-ajan pidentäminen parantaisi vanhempien äänitteiden saatavuutta, koska yrityksille olisi tuottoisampaa pitää ne myynnissä. Tämäkään ei tunnu pitävän paikkaansa. Yhdysvalloissa tehty selvitys kävi läpi 1 500 vuosina 1890-1964 julkaistua, tekijänoikeuden alaista äänitettä [5]. Yhdysvaltojen laki suojaa ennen vuotta 1972 julkaistuja äänitteitä aina vuoteen 2067 asti. Kokonaisuudessaan oikeudenomistajat olivat uudelleenjulkaiseet 14 prosenttia tarkastelluista äänitteistä. Isompi uudelleenjulkaisujen lähde olivat kolmannet tahot, jotka toimivat joko ulkomaisen tekijänoikeuslain turvin tai yhdysvaltalaisista lakia suoraan rikkoen. Nämä yritykset olivat uudelleenjulkaiseet kaikista äänitteistä 22 prosenttia, ja ennen vuotta 1945 tarkastelluilla jaksoilla ne olivat poikkeuksetta tehneet enemmän uudelleenjulkaisuja kuin viralliset omistajat. Viralliset oikeudenhaltijat olivat pääasiassa suuria levy-yhtiöitä, jotka olivat hankkineet itselleen pienempien yhtiöiden oikeuksia. Niitä kiinnosti pääasiassa äänitteiden myyminen suurelle valta-yleisölle, ei niinkään vanhempien ja pienemmän kohderyhmän äänitteiden myynti. Kuitenkin näillekin äänitteille oli selkeästi tarpeeksi kysyntää, jotta pienemmät itsenäiset tahot katsoivat niiden uudelleenjulkaisun kannattavaksi, huolimatta tähän liittyvistä laillisista hankaluuksista ja virallisen suojan puutteesta. Pahimmassa tapauksessa, vuosilta 1900-1904 peräisin olevien äänitteiden kohdalla, ei-oikeudenhaltijat olivat uudelleenjulkaisseet niitä 28-kertaisesti oikeudenomistajiin nähden!

Äänitteen julkaisuvuosi	Oikeudenhaltijan uudelleenjulkaisemia %	Ei-oikeudenhaltijan uudelleenjulkaisemia %	Uudelleenjulkaisemattomia %
1890-1894	1	3	96
1895-1899	0	9	91
1900-1904	1	28	71
1905-1909	3	41	56
1910-1914	2	32	66
1915-1919	6	28	66
1920-1924	12	27	61
1925-1929	11	30	59
1930-1934	10	20	69
1935-1940	15	25	61
1940-1944	25	30	46
1945-1949	25	21	54
1950-1954	25	15	60
1955-1959	34	12	54
1960-1964	33	8	59
Keskimäärin	14	22	65

Paljon hehkutetut syyt suoja-aikojen pidentämiseksi olivat käytännössä kuumaa ilmaa. Silti pidennystä ajettiin voimakkaasti monen vuoden ajan. Miksi, jos kukaan ei hyötyisi siitä?

Vastaus on yksinkertainen: levy-yhtiöt saavat käyttökorvauksista itselleen puolet. Esittäjät itse eivät saa pidennyksestä käytännössä mitään hyötyä, koska tulot hajaantuvat niin monelle eri esittäjälle. Sen sijaan lukemattomien pienempien yhtiöiden oikeudet itselleen hankkineet suuryhtiöt saavat sievoisen potin. Jos 50 vuoden suoja-aikaa ei muutettaisi, olisivat edelleen hyvin myyvät 1960-luvun äänitteet kohta vapautumassa yleiseen käyttöön. Se tietäisi oikeudenomistajille merkittävää rahanmenetystä. Mitä enemmän tietyn sukupolven ihmisiä on edelleen elossa ja varoissaan, sitä kannattavampaa on uudelleenjulkaista sen ajan levyjä, koska nostalgiamarkkinat ovat suuret. Levy-yhtiöt eivät kuitenkaan voi kerätä itselleen maksimaalisia voittoja, mikäli muutkin voivat uudelleenjulkaista samoja levyjä ja siten vetää hintoja alaspäin.

Aiemmin mainittu kolmen yliopiston ja yhden tutkimuslaitoksen yhteinen lausunto totesi [4]:

Analyysimme osoittaa, että 72 % pidennyksestä koituvista hyödyistä menee neljälle suurimmalle levy-yhtiölle (Universal, Sony BMG, Warner Music, EMI), 24 % menee parhaiten menestyvälle 20 % esittäjistä, ja 4 % menee jäljellejääneille 80 % esittäjistä.

Taloustieteellisesti tarkasteltuna kaupallinen tekijänoikeus, samoin kuin äänitteille annettava lähioikeus, on nimittäin *monopoli*, yksinoikeus määrätä jonkin tietyn tuotteen levittämisestä ja tuottamisesta. Tämä näkyy selkeimmin tekijänoikeuden englanninkielisessä nimessä *copyright*, kopiointioikeus. (Keskitymme tässä luvussa vain tekijänoikeuden kaupalliseen puoleen, emme niinsanottuihin moraalisiin oikeuksiin, joihin sisältyy oikeus tulla nimetyksi teoksen tekijänä.) Vaikka olemme aiemminkin puhuneet yksinoikeudesta määrätä tuotteen käytöstä, emme ole aiemmin käyttäneet monopoli-termiä, koska useat maallikot suhtautuvat epäilevästi tekijänoikeuden luonnehtimiseen sellaiseksi. Luonnehdinta ei kuitenkaan ole tämän teoksen kirjoittajien keksintöä, vaan se on yleisesti hyväksytty tekijänoikeuden niin talous- kuin oikeustieteellisessäkin tarkastelussa ja alojen perusoppikirjoissa.

"Immateriaalioikeudet ovat *yksinoikeuksia*, joiden avulla voidaan turvata henkisen työn tulosten taloudellinen hyödyntäminen. Oikeus on tavallaan kielteinen: mikäli työn tulosta saa laillisesti hyödyntää, voi yksinoikeuden haltija kieltää muilta hyödyntämisen." - Pirkko-Liisa Haarmann & Marja-Leena Mansala, Immateriaalioikeuden perusteet (Talentum 2007)

"Määräaikaisen yksinoikeuden turvin valmistaja voi hinnoitella tuotteensa siten, että myös kiinteät kustannukset tulevat katetuiksi. Yhteiskunnan kannalta ongelmana on kuitenkin tekijänoikeuteen liittyvä monopolivoima. Miten varmistetaan se, ettei tuottaja aseta hintaa korkeammaksi, kuin mikä riittää kiinteiden kustannusten varmistamiseen?" - Matti Pohjola, Jukka Pekkarinen, Pekka Sutela, Taloustiede (WSOY Oppimateriaalit 2006)

Samaa luonnehdintaa käytettiin Growerin raportissa, jossa mm. siteerattiin puhetta, joka pidettiin Britannian parlamentin alahuoneessa jo vuonna 1841:

"On hyvä ajatus, että kirjailijat saisivat palkkiota, ja vähiten poikkeuksellinen tapa palkita heidät on monopolin myöntäminen heille. Silti monopolit ovat pahasta. Hyvän tavoitteen vuoksi meidän on alistuttava pahaan, mutta pahan ei pidä kestää päivääkään pidempään kuin hyvän varmistamiseksi on välttämätöntä."

Mitä tämä tarkoittaa käytännössä? Taloustiede tuntee niin sanotun täydellisen kilpailun tilanteen. Täydellinen kilpailu vallitsee, kun lukuisat eri yritykset pääsevät vapaasti kilpailemaan tietyn tuotteen valmistamisesta. Yrityksillä on aina houkutus myydä tuotteitaan selkeästi valmistuskustannuksia kalliimmin ja siten maksimoida voittonsa. Täydellisen kilpailun tilanteessa muut yritykset voivat kerätä ylihinnottelijaa suurempaa voittoa myymällä samaa tuotetta halvemmalla. Tästä seuraa nopeasti tilanne, jossa kilpailtua tuotetta myydään mahdollisimman matalaan hintaan, joka juuri ja juuri kattaa kustannukset. Tämä maksimoi hyvinvoinnin: tuottajat saavat elantonsa (koska kustannuksiin lasketaan myös heidän palkkansa) ja ostajat saavat rahalleen mahdollisimman paljon vastinetta.

Täydellisen kilpailun vastakohta on monopoli, tilanne jossa jonkin tuotteen valmistus on yhden tahon käsissä. Sen sijaan, että valmistajien olisi pakko taipua alimpaan mahdolliseen markkinahintaan, monopolisti pääsee itse määräämään markkinahinnan. Vaikka korkeampi hinta vähentääkin ostajien määrää, se ei yleensä putoa samaa tahtia hinnankorotusten kanssa. Monopolistille on siksi kannattavaa nostaa hinta mahdollisimman korkeaksi, selkeästi pelkkien valmistuskustannusten yli. Vapaassa kilpailutilanteessa monopolistin poikkeuksellisen isot voitot ajaisivat alalle lisää yrityksiä kilpailemaan monopolistin kanssa ja muuttamaan tilannetta lähemmäs täydellistä kilpailua. Monopolitilanteessa monopolistilla on kuitenkin jokin tapa estää tai vaikeuttaa uusien kilpailijoiden ilmestymistä.

Kulttuurialalla tämä keino on tekijänoikeus. On ajateltu, että se on tarpeen luomisen tueksi, koska kulttuuriteoksen kohdalla teoksen kopiointi on selkeästi helpompaa kuin ensikappaleen valmistaminen. Mikäli kirjan kirjoittamiseen tai levyn äänittämiseen menee vuosi, myynnin lisäksi tarvitsi kattaa sen ajan elin- ja muut kustannukset. Mikäli kuka tahansa pääsee välittömästi kilpailemaan teoksen valmistajan kanssa, kilpailijoiden kulut ovat alkuperäistä valmistajaa pienemmät ja ne voivat pakottaa tämän myymään hinnalla, joka ei enää ole kannattava. Tämän vuoksi tarvitaan väliaikainen monopoli, joka varmistaa sen, että tekijöille on kannattavaa käyttää aikaansa uusien kulttuuriteosten luomiseen.

Tässä päättelyssä ei sinänsä ole mitään vikaa, ja tällaiselle kaupalliselle monopolisuojuelle löytyykin hyviä perusteluja. Ajan kuluessa tekijänoikeuksia hallinnoivat levittäjäyhtiöt ovat kuitenkin vähitellen vaurastuneet yhä enemmän, ja vaurautensa turvin ne ovat ajaneet läpi tekijänoikeuden pidennyksiä ja laajennuksia. Jos kerran lyhyt tekijänoikeus edistää kulttuuria, ne kysyvät, eikö pidempi tekijänoikeus edistäisi sitä vielä enemmän? Kuten äänitetapauksessakin kävi, levittäjät ottavat puheeksi taiteilijoiden ja tekijöiden oikeudet ja esittävät tunteisiin vetoavia, päällisin puolin älykkään kuuloisia väittämiä siitä, miten pidennykset ovat tarpeen tekijöiden edun ajamiseksi ja kulttuurin saatavuuden parantamiseksi. Käytännössä hyödyt ovat kuitenkin vähäisiä niin tekijöille kuin suurelle yleisöllekin. Todellisia hyötyjä ovat ne suuryritykset, jotka ovat saaneet kahmittua itselleen eniten oikeuksia. Usein nämä oikeudet eivät edes ole tulleet siitä, että yritykset olisivat itse julkaisseet teoksia ensimmäisen kerran, vaan oikeuksien ostamisesta alkuperäisiltä julkaisijoilta. Pekka Gronow kirjoittaa [6]:

Euroopassa noin miljardista vuosittain myydystä äänitteestä 80% on Komission mukaan neljän suurimman levy-yhtiön valmistamia. Nämä yhtiöt ovat kuitenkin vastuussa vain pienestä osasta uusista tuotetuista äänitteistä. Euroopassa on yli tuhat pientä ja keskikokoista levy-yhtiötä. Euroopanlaajuisia tilastoja uusien äänitteiden julkaisusta ei ole saatavilla, mutta pelkästään Suomessa julkaistaan lähes kaksituhatta uutta äänitettä vuodessa. Näistä vain noin kymmenen prosenttia on suurien yhtiöiden tuottamia. Pienet yhtiöt ovat ne, jotka synnyttävät kulttuurillisen moninaisuuden, mutta niillä ei ole laajaa varastoa oikeuksista.

Monopolit eivät vaikuta pelkästään hintaan, vaan myös saatavuuteen ja uudelleenkäyttömahdollisuuksiin. Kuten ylempänä todettiin, vapaaseen levitykseen päässeet teokset ovat paremmin saatavilla kuin suojatut. Kuka tahansa voi ottaa ne ja uudelleenjulkaisua, ilman pitkälistä tarvetta hankkia lupia ja kattaa tästä tulleita lisäkustannuksia korkeammilla hinnoilla. Toinen ongelma on, että monien teosten kohdalla oikeudenomistajat eivät ole tiedossa. Alkuperäiset tekijät ovat saattaneet kadota jonkin, tai oikeudet ovat saattaneet siirtyä niin monien yrityskauppojen ja konkurssien kautta, että niiden omistajan selvittäminen on pitkällisen työn takana. Usein seurauksena on jopa, etteivät oikeuksienomistajat itsekään tiedä, että oikeudet ovat heidän hallussaan. Tällöin uudelleenjulkaisu voi olla täysin mahdotonta. Oikeudenomistajilla voi myös olla intressinä olla myöntämättä lupia lainkaan, mikäli he kokisivat tämän kilpailuksi.

Kuten mikä tahansa monopoli, myös tekijänoikeus nostaa hintoja. Tämä ero huomattiin vertailtaessa 168 tekijänoikeudella suojattua ja 166 suojaamatonta kirjaa vuosilta 1913-1932. Vuosien 1988-2001 aikana suojattuja ja suojaamattomia kirjoja oli saatavilla suunnilleen yhtä paljon. Vuoden 2001 jälkeen suojaamattomia teoksia alkoi olla saatavilla selkeästi enemmän. Vuonna 2006 suojaamattomista kirjoista 98 %:sta otettiin edelleen uusia painoksia ja suojatuista 74 %:sta. Tutkimuksen tekijä ei ollut varma siitä, miksi suojaamattomien teosten uudelleenjulkaisu kasvoi niin rajusti vuoden 2001 jälkeen. Hän arveli kuitenkin syyksi parannuksia kuvanlukuteknologiassa ja suojaamattomia teoksia paremmin hyödyntävissä liiketoimintamalleissa. Tutkimuksessa todettiin, että suurten kustantamoiden julkaisemista kirjoista suojatut teokset maksoivat keskimäärin 8,90 dollaria ja suojaamattomat 6,30 dollaria. [7] Vallitseva tieteellinen käsitys on, että tässä tutkimuksessa löydetty hintaero on suunnilleen oikea [4].

Tekijän vai levittäjän oikeus?

Tekijänoikeus esitetään usein nimenomaan *tekijän* oikeutena, yksittäisen luojaan suojana riistoa vastaan. Käytännössä tekijänoikeuksia käytetään kuitenkin usein nimenomaan riiston välineenä. Yksi hyvä esimerkki tästä nähtiin vuoden 2009 alussa, kun Sanoma News -konserni, johon kuuluvat muiden muassa Helsingin Sanomat, Ilta-Sanomat, Taloussanomat ja Metro, alkoi vaatia avustajiaan allekirjoittamaan uudenlaisen sopimuksen. Suomen freelance-journalistit ry:n tekemän yhteenvedon [8] mukaan oleellisimpia muutosvaatimuksia olivat:

- * Sanoma News vaati - ilman minkäänlaista lisäkorvausta - yksinoikeutta kaikkiin nykyisiin ja tuleviin taloudellisiin oikeuksiin, myös niihin "joita ei vielä sopimuksen allekirjoitushetkellä voida yksilöidä".
- * Tekijältä vietäisiin oikeus itse uudelleenkäyttää omia teoksiaan, muuten kuin näyttelyissä ja kokoomateoksissa jotka eivät "suoranaisesti" kilpailisi Sanoma Newsin kanssa.
- * Maksu suoritettaisiin 21 päivän sisällä julkaisupäivästä, ei kaupanteosta. Mikäli Sanoma News päätyisi olemaan käyttämättä ostamaansa juttua, ei maksua tulisi, mutta se pysyisi silti Sanoma Newsin yksinoikeudellisena omaisuutena.
- * Oikeudet olisivat korvauksetta koko 20 maassa ja 300 lehteä julkaisevan Sanoma News -konsernin käytössä. Oikeuksiin kuuluisivat myös jälleluovutus-oikeudet konsernin ulkopuolelle, samoin kuin oikeus vapaasti muunnella ja muuttaa teosta.
- * Alkuperäinen tekijä vastaisi "mahdollisista oikeuksista ym." koskevista vahingonkorvauksista, oikeudenkäyntikuluista ja muista kustannuksista, siitä huolimatta ettei tämä kykenisi vaikuttamaan siihen, missä päin maailmaa ja miten hänen teostaan on käytetty ja miten sitä on mahdollisesti muutettu.

Osa näistä vaatimuksista on sinänsä ymmärrettävissä, koska tarve hankkia erillinen lupa jokaiseen mahdolliseen käyttötapaan saattaa usein tuottaa ylitsepääsemättömiä ongelmia.

Laajempien oikeuksien hankkimisesta on kuitenkin perinteisesti ollut tapana maksaa tavallista suurempi korvaus, eikä Sanoma News ollut tarjoamassa minkäänlaista lisämaksua vastineeksi tästä. Kaikkein törkeintä oli kuitenkin ehto siitä, että *tekijä itse* menettäisi käytännössä kaikki oikeutensa oman teoksensa myöhempään hyödyntämiseen.

Tässä kohtaa kannattaa pysähtyä ja jäädä miettimään sitä, *miksi tämä ylipäättään on mahdollista?* Esimerkiksi oikeudesta tulla nimetyksi teoksen tekijänä ei lain mukaan ole (haamukirjoittajasopimuksia lukuunottamatta) mahdollista luopua, vaan tämä oikeus pysyy tekijällä aina. Joku voisi sanoa tämän niin kutsutun isyysoikeuden luovuttamattomuuden johtuvan siitä, että se on koettu liian tärkeäksi osaksi tekijän moraalisia oikeuksia. Kyynisempi, ja ehkä myös realistisempi, voisi lisätä asian johtuvan myös siitä, ettei viihdeteollisuus kykenisi merkittävästi lisäämään voittojaan lobbaamalla mahdollisuutta luopua isyysoikeudesta. Onkin hyvin vaikea puolustaa kantaa, jonka mukaan tekijänoikeusjärjestelmä on pääasiassa suunnattu alkuperäisen tekijän etujen suojelemiseen, kun kyseiseltä tekijältä voidaan tekijänoikeuden nojalla riistää oikeus ansaita omalla teoksellaan.

Yksi mahdollinen puolustus voisi olla, että tämänkaltainen järjestely päättyy epäsuorasti suojelemaan tekijän etuja. Mikäli levittäjät tietäisivät tekijöiden saattavan milloin tahansa ryhtyä kilpailemaan heidän kanssaan ja esimerkiksi myymään teosta myös muille, levittäjät voisivat olla haluttomattomia maksamaan tekijöille yhtä paljon. Käytännössä tällä ei kuitenkaan olisi merkittävää vaikutusta. Harva tekijä alkaisi muutenkaan vapaaehtoisesti toimia tavalla, joka tuottaisi hänen levittäjälleen suoraa vahinkoa, ellei hän ole joutunut tilanteeseen, jossa ei saa levittäjän harjoittamasta myynnistä itselleen mitään. Vaikka tekijän ja levittäjän välinen kilpailu olisikin merkittävä huoli, olisi oikeutta silti mahdollista rajata väliaikaisemmaksi. Joidenkin teostyyppien ja oikeuksien kohdalla näin onkin tehty, esimerkiksi silloin kun tekijä kustannussopimuksella "luovuttaa kustantajalle oikeuden painamalla tai senkaltaista menetelmää käyttäen monistaa tai julkaista kirjallisen tai taiteellisen teoksen". Tekijällä on oikeus pyytää kustantajalta loppuunmyydyistä teoksesta uutta painosta, ja purkaa oikeuksien luovutus, mikäli kustantaja ei toteuta pyyntöä vuoden sisällä sen esittämisestä. Nämä poikkeukset ovat kuitenkin harvinaisia, eikä laki pääsääntöisesti estä tekijän suoraviivaista ryöstämistä.

Sanaa *tekijänoikeus* voidaankin pitää jossain määrin harhaanjohtavana, koska oikeudet ovat varsin usein jonkun muun kuin alkuperäisen tekijän hallussa. Ruotsissa onkin siirretty käyttämään tekijänoikeutta tarkoittavan *upphovsmannarätt*-sanan sijasta sanaa "teosoikeus", *upphovsrätt*, joka kuvastaa paremmin itse asiaa. Tekijänoikeudessa on kyse teosten käytön oikeudellisesta sääntelystä, ei pelkästään tekijöiden oikeuksien toteuttamisesta.

Sankarilliset tekijänoikeuden rikkojat

Historia tuntee useita tapauksia, joissa tekijänoikeuksien rikkominen on päätynyt hyödyttämään yhteiskuntaa kokonaisuutena, tai niiden ylläpitäminen aiheuttamaan haittaa.

Suomessa alkaa jo olla pitkä historia siitä, miten tekijänoikeusjärjestöt ovat jarruttaneet uuden tekniikan hyödyntämistä ja käyttöönottoa. Kaupalliset radioasemat lakkasivat vuoden 2001 lopulla julkaisemasta lähetyksiään Internetissä, koska Gramex ja Teosto halusivat veloittaa verkkolähetyksistä erikseen. Järjestöjen hinnastot ovat myös hidastaneet puhtaasti verkossa toimivien radioasemien kehitystä, koska niiltä vaaditaan maksuja eri perusteilla. Nettoradiolta veloitetaan korvauksia sen mukaan, miten paljon kuuntelijoita niillä voi periaatteessa olla, ei toteutuneen liikevaihdon mukaan kuten perinteisiltä radioasemilta. Taajuus.fi-nettiradioportaalin tuottaja Mikko Bergman kommentoi asiaa Tietokone-lehden

uutisessa vuodelta 2006:

Esimerkiksi nettiradio, jolla on enintään 500–999 yhtäaikaista kuuntelijaa, ja joka soittaa 375 tekijänoikeuksien suojaamaa kappaletta päivässä, maksaa Gramex-korvauksia 2205 euroa kuukaudessa. Jos nettiradiokanava haluaa sallia yli 1000 yhtäaikaista kuuntelijaa, Gramex-korvaukset hyppäävät 4725 euroon kuukaudessa.

Mikko Bergmanin mukaan kyse ei ole siitä, että kaistasta olisi pulaa tai ettei nettiradioille haluttaisi enemmän kuuntelijoita. "Gramex-maksujen muodostumisen takia eivät nettiradiot ole kehittyneet Suomessa", Bergman arvioi kehitystä. [9]

Perinteiset radioasemat palasivat verkkoon vasta vuonna 2007, jolloin radioasemat pääsivät tekijänoikeusjärjestöjen kanssa sopuun siitä, etteivät maksa erikseen jokaisesta jakelukanavasta. Erimielisyys oli kuitenkin pitänyt ne poissa verkosta kuuden vuoden ajan.

Vuonna 2006 vaadittiin myös televisiokanavilta erillistä maksua siitä, että ne alkaisivat jakaa lähetyksiään myös kännyköihin. Arkijärki sanoisi, että tv-ohjelmien lähettämisestä riittäisi maksaa formaatista riippumatta kerran, etenkin kun televisioyhtiöt maksoivat lähetyksistään jo valmiiksi katsojapotentiaalin mukaan. "Ei kai suomalaisia ole enempää kännykän kuin analogisen tai digitaalisen television kautta", kummasteli asiaa Nelosen liiketoimintajohtaja Juha-Pekka Louhelainen [10]. Arkijärki ei paljoa auttanut, sillä moninkertainen veloitus on tekijänoikeuskorvausten kohdalla arkipäivää. Yritykset maksavat erillistä korvausta radion soittamisesta tiloissaan, siitä huolimatta, että radioasemat ovat jo maksaneet radiolähetyksestä korvauksen. Televisiokanavat pääsivät pitkällisten neuvottelujen jälkeen jonkinlaiseen sopuun tekijänoikeusjärjestöjen kanssa, kiistan viivytettyä mobiilitelevision käyttöönottoa useita kuukausia. Tekniikan tohtori, kansanedustaja Jyrki Kasvin näkemyksen mukaan tämä tuhosi kännykkä-tv:n mahdollisuudet:

Markkinat olivat auki mobiili-tv:n läpimurrolle vain muutaman kuukauden. Teknologia kehittyi lakeja ja sopimuksia nopeammin, ja dVB-H ehti vanheta ennen kuin se pääsi kunnolla edes kauppoihin.

Nokian asemesta liikkuvan kuvan tuokin ihmisten taskuihin Apple, jonka iPhoneista on muodostumassa netin mobiilivideopalveluiden de facto -standardi. iPhoneen käyttöliittymä on suunniteltu kilpailijoita paremmin tukemaan videoiden esittämistä, ja yhä useampi palvelu tarjoaakin videoita nimenomaan iPhoneille optimoidussa muodossa. [11]

Mikäli tekijänoikeusjärjestöillä ei olisi ollut niin tiukkaa otetta, olisi voinut käydä tosin. Aiempina, parempina aikoina näin kävikin useaan otteeseen. Lawrence Lessigin kirja *Free Culture* kertoo meille miten tämä tapahtui äänitteiden ja kaapelitelevision kohdalla [12].

Äänitteet. Yhdysvaltojen laki sääteli 1900-luvun alussa oikeutta tehdä musiikista kopioita ja oikeutta päättää musiikkinsa julkisista esityksistä. Laissa oli kuitenkin porsaanreikä, joka salli ihmisten tehdä musiikista äänitteitä maksamatta siitä alkuperäiselle tekijälle mitään. Tämän poikkeuksen nojalla syntyi nopeasti ääniteteollisuus, joka joutui taisteluun säveltäjien kanssa. Säveltäjät syyttivät äänitteiden tekijöitä siitä, että he veivät kaikki ostajat säveltäjien nuoteilta, siinä missä äänitteiden tekijät puolustautuivat sillä, että äänitteet vain lisäsivät nuottien myyntiä. Laki päättyi lopulta sallimaan äänitteiden myynnin vastineeksi musiikintekijöille maksettavaa korvausta vastaan. Säveltäjät olisivat halunneet paljon tiukemman tekijänoikeuslain, mutta kongressi kuitenkin sääti lievemmän, mihin oikeudenhaltijat tyytyivät. Sen sijaan, että tekijältä olisi jouduttu erikseen aina pyytämään lupaa ennen kappaleen kaupallista hyödyntämistä, kuten oli esimerkiksi kirjojen kohdalla,

laki salli muidenkin vapaasti hyödyntää toisten tekemiä kappaleita korvausta vastaan. Tämä mahdollisesti cover-kappaleet, omien muunnelmien tekemisen toisten teoksista. Tämän oikeuden suodessaan Yhdysvaltain kongressi ilmaisi erikseen huolensa siitä, että oikeudenhaltijoiden monopolivoima olisi muuten saattanut tukahduttaa kulttuurikentän.

Kaapelitelevisio. Kaapelitelevisio syntyi, kun muutamat yritykset alkoivat välittää langattomasti välitettyjä tv-lähetyksiä omia kaapeleitaan pitkin asiakkaille. Yritykset kieltäytyivät maksamasta mitään alkuperäisille lähetyksyhtiöille. Kuten äänitteidenkin kohdalla, tämä aiheutti kiihkeän väittelyn alkuperäisten tekijöiden ja hyödyntäjien välille. Oikeudenomistajien kanta oli tutunkuuloinen:

"Pyyntömme on hyvin yksinkertainen: että ne, jotka ottavat omaisuuttamme korvauksetta, maksaisivat siitä. Koetamme pysäyttää piratismiä, en usko, että tätä voi kuvata millään lievämmällä ilmaisulla. Tilanteeseen sopivia jyrkempiäkin ilmauksia olisi."

Toisaalta oikeusministeriön kilpailulainsäädäntöosaston päällikkö Edwin M. Zimmermanin kanta oli lievämpi:

Toisin kuin kysymyksessä siitä, pitäisikö tekijänoikeussuojaa olla lainkaan, käsillä olevassa tilanteessa on kysymys siitä, tulisiko oikeudenomistajien, jotka ovat jo saaneet korvauksen, joilla on jo monopoli, antaa laajentaa monopoliaan... Kysymys on siitä, miten paljon korvausta heidän tulisi saada, ja miten pitkälle heillä tulisi olla oikeus vaatia korvauksia.

Taistelu jatkui lakiteitse tuloksetta. Korkein oikeus päätti kahdesti, etteivät kaapelitelevisiot olleet oikeudenomistajille mitään velkaa. Lopulta, lähes 30 vuotta myöhemmin, kongressi päätti säätää kaapelitelevisioille kiinteän lakisääteisen taksan lähetyksen hyödyntämisestä. Toisaalta alkuperäisten oikeudenomistajien oli pakko hyväksyä kyseinen taksa ilman mahdollisuutta rajoittaa kaapeliyhtiöiden toimintaa. Maahan oli syntynyt yksi elinvoimainen viihdeteollisuuden haara lisää, osittain kiitos sen, että se oli pitkään kyennyt toimimaan vapaasti ja rajoituksetta.

Nuotit. Levine ja Boldrin selostavat kirjassaan *Against Intellectual Monopoly* [13] nuottimyyntin kohtaloa 1900-luvun alun Iso-Britanniassa. Nuottien myynti oli siihen aikaan yksi musiikkiteollisuuden pääasiallisia tulonlähteitä, ja pelkästään Britanniassa niitä painettiin 20 miljoonaa kappaletta vuosittain. Niitä painavat yhtiöt saivat tehokkaasti ylläpidettyä monopolia niiden painamiseen ja veloittivat tyypillisesti 14 penniä kappaleelta. Tilanne alkoi muuttua kun nuottien monistamiseen keksittiin halvempia menetelmiä. Samoihin aikoihin pianonsoiton suosio kasvoi huimasti. Piraattinuotteja myytiin kahdella pennillä kappale. Julkaisijat reagoivat aggressiivisella kampanjalla, jossa piraattikopioiden löytämiseksi ja tuhoamiseksi oltiin valmiita rikkomaan lakia. Seurauksena tekijänoikeuslakia muutettiin vuonna 1902, ja sen rikkomukset siirtyivät rikoslain alle siviililainsäädännön sijaan. Muutamaa kuukautta myöhemmin poliisiasemilta löytyi tonneittain takavarikoituja piraattinuotteja, ja poliisi päätyi lopulta jättämään lain valvomisen sikseen. Vuonna 1905 piraattien kuningas James Willett tuomitiin oikeudessa samaan aikaan kun yksi virallisista musiikkijulkaisijoista esitteli uuden kuuden pennin nuottisarjansa. Kallis nuottimusiikki ei koskaan palannut.

Kussakin näistä tapauksista yhteiskunta päätyi lopulta hyötymään tekijänoikeuden rikkomisesta. Piratismi toi mukanaan vahvan äänite- ja musiikkiteollisuuden, nopeasti kasvaneen kaapelitelevisioteollisuuden ja aiempaa halvempaa musiikkia. Kussakin tapauksessa kehitys olisi ollut selkeästi hitaampaa, jopa mahdotonta, mikäli oikeudenhaltijat olisivat saaneet tahtonsa läpi heti alkumetreillä.

Vastaavasti oikeudenhaltijat pyrkivät nykyäänkin tehokkaasti hyödyntämään monopolejaan rajoittaakseen kilpailua tai uudenlaista yritteliäisyyttä.

Omistamansa musiikin kuunteleminen. Verkkosivusto Mp3.com aloitti vuonna 1997 palveluna, jonne artistit saattoivat lisätä esittämäänsä musiikkia ilmaislevitykseen. Vuonna 2000 yritys koetti laajentaa toimintaansa tarjoamalla ihmisille mahdollisuuden kuunnella laillisesti omistamaansa musiikkia kotinsa ulkopuolella. Käyttäjä pystyi rekisteröimään levynsä palveluun, ja todistettuaan omistavansa ne sai pääsyn niiden sisältämään musiikkiin verkon kautta. Levyillä olevasta musiikista oli tehty kopio Mp3.com:n palvelimille, ja käyttäjä saattoi kuunnella niitä mistä tahansa, vaikka hänellä ei olisikaan ollut levyjä mukanaan. Koska käyttäjät pääsivät käsiksi vain omistamaansa musiikkiin, palvelun uskottiin lisäävän CD-levyjen arvoa. Nyt levyn ostamalla sai myös mahdollisuuden kuunnella sitä vaikka työkoneeltaan tai kämmentietokoneelta. Lisäksi tarjottiin mahdollisuutta ostaa levy joltakin Mp3.com:n yhteistyökumppanilta, jolloin sen sisältö olisi automaattisesti lisätty ostajan musiikkivalikoimaan. Näin sitä saattoi kuunnella välittömästi, ennen fyysisen levyn saapumista.

Musiikkiteollisuus suhtautui asiaan nihkeästi. Mp3.com haastettiin oikeuteen ja tuomittiin tekijänoikeusloukkauksista vuoden 2000 toukokuussa. Kenties mahdollisuus kuunnella musiikkiaan missä tahansa olisi vaikeuttanut levy-yhtiöiden mahdollisuuksia myydä kaikki musiikki samoille ihmisille moneen kertaan. Oli syy mikä tahansa, pahoihin talousvaikeuksiin joutunut Mp3.com myytiin uudelle omistajalle, joka ei yrittänyt jatkaa vaikeuksiin johtanutta palvelua.

Vuokrausautomaatit. Hollywoodin elokuvayhtiöt alkoivat vuoden 2009 alussa huolestua vuokrausautomaateista, joista voi vuokrata videon päiväksi yhdellä dollarilla. Halvat hinnat ovat tuoneet automaateille valtavan suosion, mikä on johtanut automaattien määrän räjähdysmäiseen kasvuun. Elokuvayhtiöt eivät ole pitäneet tästä, koska halvat vuokraushinnat saattavat niiden mielestä johtaa elokuvamyynnin vähenemiseen. Universal-yhtiö ehdotti vuokrausautomaatit omistavalle Coinstar-yhtiölle, että uudet elokuvat pantaisiin vuokralle vasta 45 päivää niiden julkaisun jälkeen. Kun yhtiö ei suostunut, Universal kielsi tukkukauppiaita myymästä vuokrayhtiölle elokuvia. Coinstar on nyt haastanut Universalin oikeuteen yrityksestä estää kaupantekoa. [14]

Kirjavälitys. Yritykset rajoittaa vuokraamista ovat menneet älyttömyyksiin Suomenkin puolella. Helsingin Sanomat uutisoi [15] 21.4.2009 tapauksesta, jossa Kopiosto ja Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry (TTVK) vaativat suomalaista Bookabooka-verkkopalvelua lopettamaan toimintansa. Kyseinen sivusto toimii kirjanvälityspalveluna yksittäisten kansalaisten välillä. Käyttäjä ilmoittaa sivustolla olevansa halukas myymään tai vuokraamaan jonkin hallussaan olevan kirjan, minkä jälkeen kiinnostuneet asiakkaat voivat tilata Bookabookalta myyjän yhteystiedot sopiakseen yksityiskohdista tarkemmin. Kopioston ja TTVK:n tulkinnan mukaan tällainen toiminta on tekijänoikeuslain vastaista, koska vuokraamistoiminnalle tarvitaan tekijöiden lupa.

Kopioston ja TTVK:n kanta on pahasti ristiriidassa arkijärjen kanssa. Bookabooka-palvelu tarjoaa yksittäisille ihmisille mahdollisuuden myydä tai vuokrata laillisesti ostamiaan ja omistamiaan kirjoja. Oleellista kritiikissä tuntuu olevan se, että kyseessä on vuokraamistoiminta. Huutokauppasivusto Huuto.net, joka on toimintatavoiltaan muuten samankaltainen, mutta jossa ei ole mahdollisuutta vuokraamiseen, on saanut toimia rauhassa jo monien vuosien ajan. Tämä onkin maalaisjärjen mukaista. Kun on jotain ostanut, sen jälleenmyymiseen on täysi oikeus. Mikäli yksityishenkilöt harrastavatkin keskenään vuokraamista, toiminta muuttuu TTVK:n mielestä moraalittomaksi ja paheksuttavaksi.

TTVK kirjoittaa vaatimuskirjeessään Bookabookalle: "Yleisön saataville saattamisen oikeus on kappaleen valmistamisoikeuden ohella keskeinen arvioitaessa tekijän mahdollisuuksia hyödyntää taloudellisesti luomaansa teosta. Tekijällä on yksinoikeus määrätä kaikista niistä tavoista, joilla hänen luomansa teos voidaan saattaa yleisön käytettäväksi. Myös vuokraaminen ja lainaaminen kuuluvat näihin." Vetoaminen tekijän oikeuteen määrätä teoksensa julkaisemisesta on hämmäntävää. Vuokrattavat teokset on jo tekijän luvalla tuotu yleisön saataville, kun ne ensimmäisen kerran tuotiin myyntiin. Lain kirjain saattaa tuomita tämänkaltaisen toiminnan, mutta tämä on vain merkki lain järjettömyydestä.

TTVK vetoaa siihen, että teoksen käyttäminen kohdistuu yleisöön, "jos periaatteessa kuka tahansa voi saada teoksen käyttöönsä", ja että "Internetissä tapahtuva teosten välittäminen on aina yleisölle suuntautuvaa toimintaa". Vuokraaminen ei siis itsessään ole paheksuttavaa, paitsi jos sitä tehdään netissä. Olisi mielenkiintoista tietää, haluaisiko TTVK vetää seuraavaksi oikeuteen myös avoimet kirpputorit, tuodaanhan niissäkin teoksia yleisön saataville. Ehkä verkkokirpputorit ovatkin tekijänoikeuksien seuraava uhri.

Verkkovideonauhuri. Alkuperäisten videonauhureiden kohdalla todettiin, etteivät ne tuota elokuva- tai televisioalalle minkäänlaista vahinkoa. Televisioyhtiöt tuntuvat kuitenkin unohtaneen tämän. TV-kaista on suomalainen tallennuspalvelu, joka tallentaa kaikki televisio-ohjelmat 11 eri kanavalta kahden viikon ajaksi. Tänä aikana TV-kaistan tilaajat voivat valita jonkin televisiosta aiemmin tulleen ohjelman ja katsoa sen heille sopivana hetkenä. Käytännössä palvelulla saa siis saman tuloksen, kuin jos nauhoittaisi televisiosta tulevan lähetyksen myöhemmin katsottavaksi. TV-kaista pelkästään säästää omakätisen nauhoittamisen vaivan. Lisäksi palvelu sovittaa televisio kuvan mobiilimuotoon, mikä mahdollistaa sen katsomisen kännykällä.

Tämä ei ole kelvannut televisioyhtiöille. Vuoden 2009 tammikuussa uutisoitiin, että tekijänoikeusjärjestöt ja televisiokanavat vaativat yhdessä TV-kaistaa lopettamaan toimintansa [16]. Retoriikka oli samanlaista kuin aina ennenkin: pahat TV-kaistalaiset ovat saamassa ansiottomia tuloja.

Ne ottavat fyrkat meidän ohjelmista. Me emme voi sallia sitä. Olemme valmiita menemään vaikka oikeuteen oikeuksiemme puolesta.
-- MTV Oy:n toimitusjohtaja Pekka Karhuvaara. [16]

Asiasta ei kuulunut juuri mitään lähes vuoteen. Lopulta saman vuoden joulukuussa paljastui, että MTV Media, Sanoma Television, Yleisradio, Kopiosto, Teosto, Tuotos ja Ääni- ja kuvatallennetuottajat olivat kesällä tehneet TV-kaistasta tutkintapyynnön poliisille. TV-kaistan toimitusjohtaja Fredrik Husberg sanoi tyrmistyneensä asiasta, ja kertoi televisioyhtiöiden ja tekijänoikeusjärjestöjen kieltäytyneen neuvotteluista [17].

Olemme pyytäneet, että he antaisivat meille sopimusehdot ja vastaavat tariffit, ja olemme esittäneet heille useita vaihtoehtoja. Meidän näkemyksemme on, että meiltä on evätty mahdollisuus tehdä sopimus asiassa, Husberg sanoo.
-- Fredrik Husberg, TV-kaistan toimitusjohtaja. [17]

Tutkintapyynnön tekijät puolustautuivat sillä, ettei heillä ole oikeuksia myöntää TV-kaistan haluamaa lupaa. Televisioyhtiöt ovat hankkineet esitettävien televisio-ohjelmien esityslisenssit, mutta niillä ei ole mahdollisuuksia myöntää lisälupia. Toisaalta palveluntarjoaja Elisa tarjoaa asiakkailleen samanlaista palvelua, jossa voi katsella viimeisen 36 tunnin aikana esitettyjä ohjelmia. Tästä huomautettaessa tutkintapyynnön tekijöiden edustaja kieltäytyi kommentoimasta. [8] Sittemmin Elisa ilmoitti vapaaehtoisesti lopettavansa palvelustaan tallennusmahdollisuuden. Tekijänoikeuksia hyväksi käyttäen

ollaan taas tappamassa yhtä mainiota liiketoimintaideaa.

Monopolin väärinkäyttö. Uudet ja riskejä ottavat yritykset uhkaavat helposti vanhojen asemaa. Ne tuovat markkinoille uudenlaisia palveluita, jotka helpottavat niitä hyödyntävien ihmisten elämää. Esimerkiksi Google ja verkkokirjakauppa Amazon ovat viimeisimmän vuosikymmenen aikana ajaneet perinteiset kilpailijansa ahtaalle. Mikäli vanhatkin toimijat haluavat menestyä, ne joutuvat mukautumaan ja tarjoamaan yhtä hyviä palveluita kuin uudet tulokkaat.

On kuitenkin eräs ala, jolla uusien yritysten on hyvin vaikea tulla markkinoille. Kulttuuripuolella tekijänoikeuksia lyömäaseenaan käyttävät suuryhtiöt tukahduttavat tehokkaasti kaikki potentiaaliset kilpailijansa. Markkinataloudessa kilpailu asiakkaiden rahoista on perinteisesti ollut se motivaattori, jonka on ajateltu saavan yritykset parantamaan palveluitaan. Kun tämä motivaatio poistetaan, koko yhteiskunta kärsii. Tekijänoikeuden aiheuttamat vääristymät eivät enää edes rajoitu pelkästään kulttuurin saralle, kuten seuraavasta näkyy.

Autokorjaamot. Uusissa autoissa on paljon tekijänoikeuden suojaamia tietokoneohjelmistoja. Voidakseen laillisesti korjata tällaisten autojen tietojärjestelmävikoja, autokorjaamon on päästävä käsiksi ohjekirjoihin ja ohjelmistoihin. Valmistajat kuitenkin kieltäytyvät myymästä niitä itsenäisille autokorjaamoille tai pyytävät niistä todella kovia hintoja. Lain mukaan ohjelmistojen kopiosuojauksia ei myöskään saa kiertää. Näin valmistaja saa varmistettua, että auton omistajan on tuotava autonsa korjattavaksi valmistajan omaan huoltoliikkeeseen, mikä on tietenkin kuluttajalle kalliimpaa. [18] [19]

Verkkokirjat. Verkossa myytävien sähköisten kirjojen lisenssiehdot ovat joskus niin tiukkoja, ettei ole mitään mahdollisuutta vaikkapa "lainata" niitä kavereille tavanomaisten kirjojen tapaan. E-kirjakaupat harjoittavatkin usein oikeastaan sähköisten kirjojen vuokrausta, eivät myyntiä. Yritykselle jää oikeus lakkauttaa palvelunsa tai poistaa kirja valikoimistaan. Tällöin kirjat häviävät myös asiakkaan "sähköisestä kirjahyllystä". Kuten autokorjaamojutussakin, on jälleen kyse monopoliaseman väärinkäytöstä. Kustantajalla on kustannussopimuksen nojalla yksinoikeus, eli monopoli, hallita tietyn kirjan levitystä. Koska kukaan muu ei saa levittää samaa kirjaa, kustantajalla on kannustin levittää sitä kuluttajan kannalta mahdollisimman huonoin ehdoin. Sähköisten kirjojen osalta kustantajalla on kannustin rajoittaa kirjan käyttöä mahdollisimman paljon. Lukukertojen rajoitukset sekä vaihtamisen ja toiselle lainaamisen estäminen ovat monopolistin luonnollisia reaktioita kilpailun puutteeseen. Monopolisti pyrkii maksimoimaan niiden ihmisten määrän, jotka "joutuvat" käyttämään monopolistin palveluja. Lisäksi nykyisiin tekijänoikeuslakeihin sisältyy kopiosuojausten kiertämisen kieltö. Ihmiset eivät sen vuoksi saa tehdä hankkimistaan teoksista sellaista kopioita, joka varmasti pysyisi heillä.

Hyödyntämisen esteet

Yhteismaan ongelma (engl. *tragedy of the commons*) on tilanne, jossa omistusoikeuden puute johtaa vastuuttomuuteen ja kaikkien kärsimykseen. Klassisessa esimerkissä on kylän yhteisesti omistama laidunmaa, jolle karjanomistajat voivat viedä lemmiään laiduntamaan ja syömään ruohoa. Jokaisen karjanomistajan intressinä on viedä laitumelle mahdollisimman paljon omia lemmiään, koska näin hän saa laidunmaasta mahdollisimman suuren hyödyn. Koska kenenkään intressinä ei ole rajoittaa yhteismaalle viemiensä lemmien määrää, sehän antaisi vain muiden lemmille lisää tilaa, yhteismaa täyttyy äkkiä kokonaan ja kuluu käyttökelvottomaksi. Lopputulos on, että kaikki kärsivät.

Yhtenä ratkaisuna on pidetty omistusoikeuden lisäämistä. Kun yhteismaa jaetaan eri karjanomistajien omistamiin pienempiin paloihin, heidän etunsa onkin yhtäkkiä vahtia, ettei

maa kulu olemattomiin. Vahvojen tekijänoikeuksien puolestapuhuja voisi vedota tähän argumenttiin. Hän väittäisi, että vahvat tekijänoikeudet ovat kulttuurin syntymiselle ja hengissäpysymiselle olennaisia. Kyse ei ole vain tietyn teollisuudenalan voittojen suojelemisesta, hän sanoisi, vaan itsekkään käytöksen vaarantaman yhteismaan suojelemisesta.

Omistusoikeus on kuitenkin kaksiteräinen miekka. Columbia Law Schoolin professori Michael Heller on esittänyt termin sille, mitä tapahtuu, kun omistusoikeutta laajennetaan liikaa: siitä seuraa antiyhteismaan ongelma [20]. Ajatellaan, että muutaman omistajan sijaan yhteismaa jaettaisiinkin tuhansille eri omistajille, jotka kaikki saisivat yhden neliösentin kokoisen palan maata. Karjanomistajat joutuisivat pyytämään luvan sadoilta eri maanomistajilta, jotta heidän lehmänsä voisivat laiduntaa. Se olisi valtava tehtävä, ja sadoista omistajista kuka tahansa saattaisi kieltäytyä antamasta lupaa. Urakka olisi niin valtaisa ja hankala, että yhteismaat jäisivät käyttämättömiksi. Tilanne olisi vielä huonompi kuin silloin, jos maita ei olisi jaettu lainkaan. Jos ne olisivat pysyneet yhteismaina, olisi niitä voitu hyödyntää edes rajatun ajan ennen niiden kulumista.

Kyseessä ei ole puhtaasti teoreettinen ongelma. Yhdysvaltojen viestintätaajuuksista 90 % makaa käyttämättöminä, koska maa on jaettu 734 eri alueeseen, joista jokaiselta pitää erikseen hakea lupa taajuuksien hyödyntämiseen. Kansallisen verkon rakentaminen olisi liian iso urakka, jotta juuri kukaan yrittäisi sitä. Uusia kiitoteitä on maassa rakennettu vain yksi sitten vuoden 1978, vaikka 25 uutta tekisi lopun maan kaikista lentokenttäruihkista. Maanomistajat ja ehdotettujen uusien lentokenttien tai kiitoteiden lähellä asuvat ihmiset torppaavat kaikki yritykset rakentaa uusia. Alzheimerin tautiin lääkettä kehittänyt firma joutui vastahakoisesti hyllyttämään sen kehityksen, vaikka oli varma lääkkeen toimivuudesta, potentiaalisista voitoista ja kyvystä vähentää ihmisten kärsimystä. Bioalan patentit olivat niin levällään useilla eri omistajilla, että kävi mahdottomaksi hankkia kaikkien suostumusta. [20]

Argumentti soveltuu suoraan myös tekijänoikeuksiin, mistä Heller antaakin runsaasti esimerkkejä The Gridlock Economy -kirjansa alussa. Eyes on the Prize on 14-tuntinen dokumentti tummaihoisten tasa-arvoliikeen historiasta Yhdysvalloissa. Sen tekemiseen käytettiin videomateriaalia 82 eri arkistosta, 275 valokuvaa 93 arkistosta, ja noin 120 eri musiikkikappaletta. Teoksen muutaman alkuperäisen näyttökerran jälkeen sitä ei enää nähty televisiossa eikä uudelleenjulkaisuna, koska alkuperäiset sopimukset materiaalin käytöstä olivat joko rauenneet tai eivät kattaneet DVD-julkaisuja. Teos saatiin lopulta takaisin julkisuuteen, mutta siihen vaadittiin 600 000 dollarin lahjoitus Fordin säätiöltä, 20 vuoden neuvottelut ja paljon vapaaehtoistyötä. Nykypäivänä samankaltaisen teoksen tekeminen olisi lähes mahdotonta. [20]

Tämä esimerkki on Yhdysvalloista. Suomessa tilanne on siinä mielessä parempi, että käyttölupia on useassa tapauksessa mahdollista hakea tekijänoikeusjärjestöjen kautta. Nämä edustavat keskitetysti kaikkia tekijöitä ja hoitavat lupien selvittämisen hakijan puolesta. Alkuperäisellä tekijällä on kuitenkin edelleen mahdollisuus kieltää teoksensa käyttäminen. Oikeudenomistajat ovat usein kansainvälisiä suuryrityksiä, jotka eivät myönnä lupia halvalla. Eräässä dokumenttielokuvassa näkyi auki oleva televisio, jossa vilahti muutaman sekunnin pätkä *Simpsonien* jaksoa. *Simpsonien* oikeudet omistava tuotantoyhtiö Fox olisi halunnut pätkän näkymisestä dokumentissa 10 000 dollarin korvauksen! [12]

Lupakynnys ylittyy Suomessakin helposti. Tekijänoikeusneuvosto käsitteli 30 sekunnin ääninäytteiden käyttöä multimediateoksessa lausunnossaan 1997:9 [21]:

Hakija kertoo, että multimedia "X" on digitaalinen albumi hakijan lapsuudesta. Sen painopisteenä on pojan ja nuorukaisen suhde ympäröivään maailmaan yhden henkilön näkökulmasta. Multimedia keskittyy hakijan 19 ensimmäiseen elinvuoteen. Se koostuu hakijan elämään liittyvistä valokuvista, videokuvasta ja kaitafilmistä. Kuviin on liitetty efektejä, ääniä, musiikkia, animaatiota, grafiikkaa ja niitä on käsitelty erilaisin teknisin kuvankäsittelymenetelmin. Kuvien yhteyteen on sijoitettu lisäksi erilaisia lainauksia, uutisia ja viittauksia muihin multimedian kohtiin. Musiikin käytöstä multimediasa hakija kertoo, että multimedian 14 vuosisivun ajankuva on rakennettu taustakuvan, henkilökohtaisen materiaalin ja musiikkisitaattien kombinaatioksi. Musiikkisitaatteja ei ole muilla sivuilla.

Musiikkisitaattien lukumäärä on hakijan mukaan 58, ja sitaatteja on 2–6 kutakin vuotta kohden. Sitattien pituus on alle 30 sekuntia multimedian lopullisessa versiossa. Kunkin vuoden musiikinäytteet soivat satunnaisessa järjestyksessä taustalla aina, kun kyseinen vuosisivu on näkyvillä. Sitatit ovat ulkomaista populaarimusiikkia vuosilta 1953–1970. Hakija kertoo, että multimedian lopullisessa versiossa päävalinta tulee sisältämään näppäimen, josta löytyvät tiedot käytetyistä musiikkisitaateista.

Neuvosto totesi, ettei sitaattioikeus kattanut tällaista käyttöä, vaan siihen olisi tarvittu erilliset luvat.

Tekijänoikeuslain 22 §:ssä edellytetään, että sallitun siteeraamisen on tapahduttava hyvän tavan mukaisesti ja tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa. Vaatimuksia on yleisten tekijänoikeuden rajoitussäännöksiä koskevien periaatteiden mukaisesti tulkittava ahtaasti. "Hyvän tavan mukaisuuden" on katsottu tarkoittavan sitä, että lainaamisen tulee toteuttaa niin sanottu vetoamisfunktio. Yleisesti hyväksytyyn näkemykseen mukaan lainausta voidaan siten käyttää jonkin asian havainnollistamisessa tai puolustamisessa taikka siteerattavan teoksen kuvailussa tai arvostelemisessa. Lainauksella tulee olla asiallinen yhteys siihen teokseen, johon sitaatti liitetään. Hyvän tavan mukaisuutta arvioitaessa on arvioitava myös sitaatin laajuutta suhteessa toisaalta lainattavaan teokseen ja toisaalta lainaajan teokseen. --

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, ettei lausuntopyynnön kohteena olevassa multimediasa käytettyihin musiikinäytteisiin voida soveltaa tekijänoikeuslain 22 §:n sitaattisäännöstä. Lausuntopyynnön tapauksessa multimediasaan sisältyvien musiikinäytteiden ei voida katsoa toteuttavan tekijänoikeuslain 22 §:n sitaattisäännöksen käyttämisen edellytyksenä olevaa vetoamisfunktiota. Musiikinäytteiden käyttämisessä ei toteudu vaatimus sitaattien käyttämisestä esimerkiksi sävellysteoksen havainnollistamiseksi, puolustamiseksi, kuvailemiseksi tai arvostelemiseksi.

Sitaattioikeutta on tulkittu ahtaasti myös Tekijänoikeusneuvoston päätöksessä 2002:16, jossa oli kyse lainaamisesta dokumenteissa [28]:

Lausuntopyynnön mukaan ammattikorkeakoulun viestinnän koulutusohjelman projektiryhmä on toteuttamassa www-sivustoa ammattikorkeakoulun opettajan V.V.:n kirjasta "Dokumentin teoria ja estetiikka digitaalisen median aikakaudella".

Projektiryhmän tarkoituksena on visualisoida kirja käyttämällä muun muassa videoleikkeitä teoksen elävöittämiseen. Lausuntopyynnön mukaan V.V.:n kirja sisältää useita viittauksia ja analyysjä aikamme tunnetuimmista videodokumenteista ja dokumenttien tekijöistä. Projektiryhmä aikoo käyttää katkelmia näistä dokumenteista www-sivuilla havaintomateriaalina ja kirjallisen analyysin tukena. Videoleikkeiden

käyttäminen olisi kirjan visualisoinnin kannalta keskeinen elementti ja mahdollisuus havainnollistaa opiskelijoille V.V.:n tekstiä ja analyysyjä. Jotta leikkeillä olisi merkitystä opetuskäytössä havainto- ja esimerkkimateriaalina, niiden pitäisi lausuntopyynnön mukaan olla riittävän pitkiä ja edustavia näytteitä analysoiduista dokumenteista. Videomateriaalin projektiryhmä saa V.V.:n arkistosta.

Tähänkin kyselyyn neuvosto suhtautui kielteisesti.

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt sitaattioikeutta useissa lausunnoissaan ja todennut esimerkiksi elokuvateosten siteeraamisen osalta, että sallituiksi sitaateiksi on katsottu yleensä muutaman sekunnin mittaiset välähdykset elokuvista.

Tutustuttuaan sille toimitettuun aineistoon tekijänoikeusneuvosto toteaa, että aineistoon sisältyvä kolmen minuutin mittainen dokumenttifilmi ylittää teostasoon ja saa siten tekijänoikeussuojaa elokuvateoksena TekijäL 1 §:n nojalla. Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että mainitun dokumenttifilmin ottamista kokonaisuudessaan opetusmateriaaliin ilman elokuvan tekijän tai tekijänoikeuden haltijan ja elokuvan tuottajan lupaa ei voida pitää TekijäL 22 §:n mukaan sallittuna sitaattioikeuden käyttämisenä.

Tekijänoikeusneuvoston lausunnot eivät ole oikeudellisesti sitovia, mutta niillä on käytännössä merkittävää painoa. Eyes on the Prizen kohdalla kuvailtu tilanne voisi siis hyvin toteutua Suomessakin.

Heller kirjoittaa, ettei kyseessä ole mikään yksittäistapaus. Dokumenttien tekemisen kustannukset ovat nousseet radikaalisti viime vuosina. Usein tekijät saatetaan vetää lakitupaan vaikka he teknisesti ottaen noudattaisivatkin lakia. Televisiossa aikoinaan näytettyjä sarjoja ei voida uudelleenjulkaista DVD:llä, koska lupia niissä alun perin olleen musiikin käyttöön on hankala saada. Monien sarjojen kohdalla on lähes varmaa, että niissä käytettyä musiikkia on uudelleenjulkaisuissa jouduttu korvaamaan huonommin istuvalla. Vuonna 1988 julkaistiin musiikkialbumi *It Takes a Nation of Millions to Hold Us Back*, jonka musiikki rakentui sadoille muista teoksista lainatuille sampleille. Se on sittemmin pääsyt useille eri listoille kaikkien aikojen parhaista albumeista, mutta sen kaltaisia teoksia ei nykyään juuri enää tehdä. Lupien varmistaminen kaikille käytetyille sampleille olisi liian vaikeaa. [20]

Sama ongelma on myös musiikkipuolella. Teoston verkkosivujen "Usein kysyttyä" -palstan kysymykseen "Kuinka paljon voin lainata toisen kappaleesta omaan sävellykseeni?" on vastattu seuraavasti:

Olemassa olevasta teoksesta ei saa lainata osia ilman alkuperäisen tekijän lupaa. Olemassa oleviin teoksiin voi kuitenkin sisältyä aiheita, jotka ovat niin tavanomaisia ja yleisesti käytettyjä, että niiden katsotaan olevan "yhteistä omaisuutta". Esimerkiksi C-duurissa olevan melodian lopussa oleva sävelkulku e-d-c voisi olla tällainen. Tällaisten osien ei katsota ylittävän ns. teoskynnystä, joten niiden käyttöä tekijänoikeus ei rajoita.

Jos säveltäjä huomaa osankin uudesta teoksestaan jo aiemmin sävelletyksi, lainaukset on syytä hylätä ja käynnistää sävellystyö siltä osin uudestaan. Kokeneet säveltäjät työstävät teoksiaan pitkään ja tekevät useita versioita ennen kuin päätyvät lopputulokseen, jonka varmasti tietävät omaksi sävellykseksi.

Tuomas Mylly Turun yliopistolta kommentoi tätä tulkintaa [22]:

Näin kirjoitetaan uudelleen tekijänoikeuden lähtökohtia. Esimerkiksi C-duurissa oleva sävelkulku esiintyy tuhansissa sävellyksissä ja on "sävelletty ensi kerran" ennen ensimmäisiä tekijänoikeuslakeja tai mitään kirjoitettuja lakeja. Vastauksessaan Teosto unohtaa niin tekijänoikeuden rajoitetun keston, musiikkisitaatin, sävellysten osille olennaisen kaksoisluomisen mahdollisuuden kuin sävellysten pienille osille korkean suojan kynnyksenkin (ns. teoskynnys). On triviaalia, että tietyt toistuvat sointukuviot ja melodioiden kuljetukset muodostavat eri musiikkityylien perustan. Musiikin eri lajeja ei voisi edes tunnistaa ilman tällaisia yhdistäviä tekijöitä. Ongelma ei rajoitu postmoderniin musiikkiin, jossa jäljittely ja sitaatti muodostavat usein olennaisen ainesosan. Se ei rajoitu myöskään rap-, reggae- tai dj-musiikkiin, jotka ovat kukin alkuvaiheissaan päässeet kehittymään juuri tekijänoikeuden rajoitteista pitkälti välittämättä tai niistä tietämättä. Esimerkiksi yksi kaikkien aikojen nerokkaimpina pidetyistä sävellyksistä, J.S. Bachin urkuteos "Die Kunst der Fuge", on paitsi kontrapunktin taidonnäyte myös useiden siihenastisten tyylien ja sävellyksien teemojen musiikillinen synteesi. Bach olisikin ollut ongelmissa Teoston ohjeen kanssa, joka vaatii puhdistamaan sävellykset varmuuden vuoksi jo useimmista kolminuottisista lainoista. Ehkäpä viimeistä ja osittain keskeneräiseksi jäänyttä suurteostaan säveltänyt Bach ei vain ehtinyt käynnistää sävellystyötä uudestaan ohjeessa kuvatulla tavalla? Tietenkään tuolloin ei ollut nykyistä tekijänoikeutta. Herääkin kysymys: onko tekijänoikeus määritellyt uudelleen sävellysprosessin kulun?

Teosto edustaa myös säveltäjiä, ja sillä tuskin on motiivia vaikeuttaa heidän työtään. Todennäköisintä on, että tekijänoikeuden tukahduttavat lonkerot ovat levinneet niin laajoiksi, ettei Teostolla ole muuta vaihtoehtoa kuin varoittaa ihmisiä siitä.

Antiyhteismaan ongelma on siitä petollinen, että sen seuraukset ovat pitkälti näkymättömiä. Kun tekijänoikeudet estävät jonkin teoksen synnyn, ovat teoksen tekijät ainoita jotka koskaan saavat tietää tapahtuneesta. Uudelleenjulkaisujen kanssa teoksen alun perin nähneet fanit saattavat myös tiedostaa ongelman, mutta hekään eivät näe sen koko laajuutta. Ylivahvat tekijänoikeudet tuottavat kulttuurille laajaa, vakavaa ja pysyvää vahinkoa, mutta asia pysyy kokonaan poissa tavallisen ihmisen silmistä.

Miten paljon uuden luominen helpottuisi, mikäli tekijänoikeus olisi väljempi? Yksi tapa selvittää asiaa on katsoa valtion tuottaman tiedon saatavuutta eri maissa ja sen vaikutusta talouteen. Yhdysvalloissa kaikki valtion virastojen tuottama materiaali on tekijänoikeudesta vapaata, mutta Euroopassa monet maat suojaavat tietonsa ja vaativat siitä maksua. Eräs merkittävä suojattu alue on maantieteellinen tieto, johon kuuluvat muiden muassa kartta- ja säätiedot. Näiden tietojen panttaamisen taloudellisista vaikutuksista on laadittu useita eri selvityksiä. Kokonaiskuva on selvä: tekijänoikeuden poistaminen julkisen vallan tuottamasta materiaalista toisi selkeästi enemmän tuloja verojen muodossa kuin mitä tällä hetkellä saadaan niitä koskevista tekijänoikeusmaksuista. Yksi Yhdysvaltojen ja Euroopan tilannetta vertaillut raportti piti aivan realistisena mahdollisuutena, että lisenssimaksujen poistaminen vähintään kaksinkertaistaisi julkisesti tuotettua tietoa hyödyntävän liiketoiminnan arvon, mikä oli tuolloin (vuonna 2000) 68 miljardia euroa. [23] Eräs alankomaalainen selvitys puolestaan arvioi, että maantieteellisen tiedon hinnan laskeminen 60 prosentilla loisi maahan noin 800 uutta työpaikkaa [24].

Tekijänoikeuksien kesto

Äänitteiden lähioikeudellinen suoja-aika oli Euroopassa jokin aika sitten 25 vuotta, sittemmin 50 vuotta ja pian 70 vuotta, ja jopa pidentämistä 95 vuoteen vaadittiin. Itse tekijänoikeus suojaa teoksia vielä 70 vuotta tekijän kuoleman jälkeen. Tällaiset kestot ovat selkeästi ylimitoitettuja. Esimerkiksi Jean Sibeliuksen teokset pysyvät suojattuina vuoteen 2027 asti, ja keräävät vuodesta toiseen merkittäviä summia hänen perikunnalleen. Ei ole

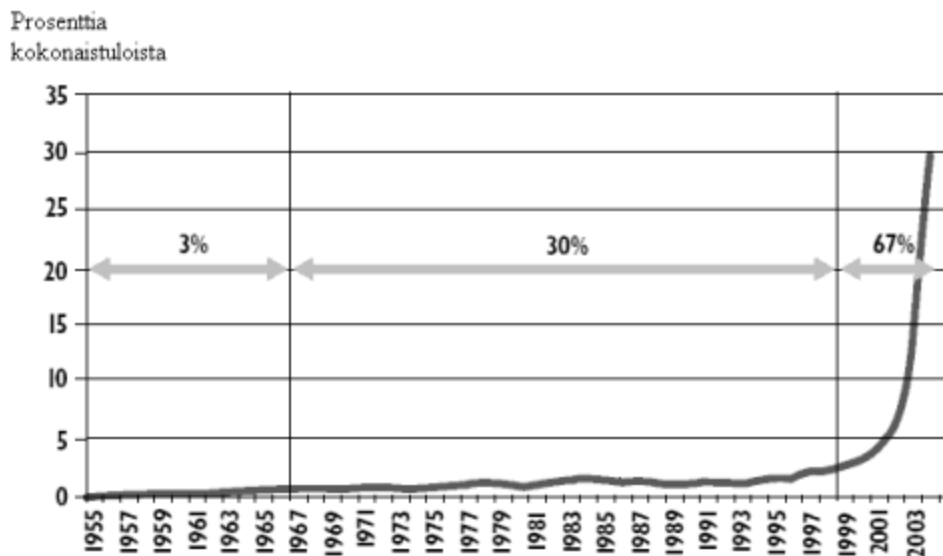
kovinkaan uskottavaa väittää, ettei Sibelius olisi säveltänyt yhtä paljon musiikkia, mikäli tekijänoikeudellinen suoja-aika olisi lyhyempi.

Millainen suoja-aika olisi perustellumpi? Huomautettakoon, että suoja-ajan lyhentämisestä puhuttaessa tarkoitamme vain kopioinnin ja käytön rajoittamiseen kohdistuvan suoja-ajan lyhentämistä. Emme näe mitään syytä sille, miksi tekijän oikeuden tulla nimetyksi teoksen luoja tulisi jossain vaiheessa lakata.

Kysymykseen vastaamiseksi tarvitaan tietoja siitä, miten pitkän ajan kuluessa kertyy suurin osa teoksesta saatavista tuloista. Eri kulttuurialoja koskevat arviot ovat suhteellisen yksimielisiä siitä, että valtaosa teoksista tuottaa kaikki merkittävät tulonsa vain muutaman vuoden aikana. Pisimpään myyvät pääasiassa tunnettujen tekijöiden teokset. Vuonna 1930 julkaistuista 10 027 kirjasta vain 174:stä, alle kahdesta prosentista, otettiin edelleen painoksia vuonna 2001 [8]. Gower's Review raportoi, että Iso-Britanniassa 67 % äänitteistä saaduista tuloista tulee viimeisen viiden vuoden aikana julkaistuista äänitteistä, ja että Yhdysvalloissa kirjan viikkomyynti putoaa käytännössä olemattomiin vuoden sisällä julkaisustaan. Näimme aiemmin tilastoja siitä, miten nopeasti David Draken ja Eric Flintin romaanin myynti väheni muutaman ensimmäisen kuukauden jälkeen, ennen kuin he panivat sen verkkoon luettavaksi [25]:

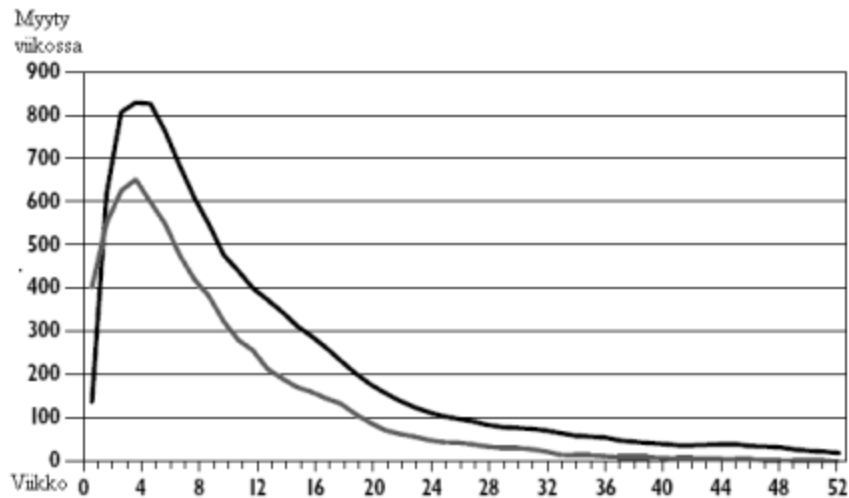
Myyntijakso	Myynti
Heinäkuu-joulukuu 1998	30 431 kappaletta
Tammikuu-kesäkuu 1999	5 546 kappaletta
Heinäkuu-joulukuu 1999	835 kappaletta
Tammikuu-kesäkuu 2000	795 kappaletta

Eric Flintin ja David Draken *An Oblique Approach*-teoksen myynti.

Iso-Britanniassa vuonna 2004 kerätyt äänitetulot, äänitteen julkaisuvuoden mukaan, prosentteina kokonaistuloista. 67 prosenttia kaikista tuloista tulee viimeisen viiden vuoden aikana julkaistuista äänitteistä, kolme prosenttia yli 37 vuotta sitten julkaistuista. Lähde:

Gower's Review of Intellectual Property, Phonographic Performance Limitedin ja PricewaterhouseCoopersin tilastojen mukaan. Kaavion tekijänoikeus on Iso-Britannian valtiolla (Crown copyright).

Kaunokirjallisuuden viikkomyynti Yhdysvalloissa ensimmäisen julkaisuvuoden aikana. Tummempi viiva kertoo pehmeäkantisten kirjojen myynnin, vaaleampi kovakantisten. Lähde: Gower's Review of Intellectual Property, Nielsen BookScanin tilastojen mukaan. Kaavion tekijänoikeus on Iso-Britannian valtiolla (Crown copyright).

Kirjojen ja äänitteiden kohdalla riittäisi siis hyvinkin lyhyt suoja-aika, ja kymmenenkin vuotta saattaisi olla ylimitoitettua. Sama voidaan nähdä muidenkin kulttuuriteosten kohdalla. Elokuvat poistuvat teatterileivityksestä tyypillisesti alle puolessa vuodessa. DVD-myyntistä yli 80 prosenttia tapahtuu ensimmäisen kuuden viikon aikana [26]. Tietokoneohjelmistojen kohdalla yli kymmenen vuotta vanhoja ohjelmistoja saattaa alkaa jo olla vaikeaa saada toimimaan uusimmilla käyttöjärjestelmillä. Lisäksi ne muutamat teokset, jotka myyvät vielä merkittävästi muutaman ensimmäisen vuoden jälkeen, ovat tyypillisesti niitä, jotka myyvät runsaasti jo alussa. Tällöinkään ei siis tarvita pitkää tekijänoikeutta siihen, että teos olisi tekijälle luomisen arvoinen. Se maksaa itsensä takaisin samassa ajassa kuin vähemmänkin myyvät teokset. Tekijänoikeuksia perustellaan usein sillä mahdollisuudella, että jonkin tekijän teos tulisi suosituksi vasta pitkään sen ensijulkaisun jälkeen, mutta nämä tapaukset lienevät hyvin harvinaisia. Niissäkään tapauksissa ei ole selkeää, että tekijänoikeutta tarvittaisiin. Mikäli joku on tehnyt yllätysheitiksi osoittautuneen tuotteen, hänelle ei pitäisi olla kovinkaan vaikeaa hankkia rahaa tekemällä lisää teoksia uuden fanikuntansa ostettavaksi.

Myös historialliset tilastot tukevat tätä päätelmää. Yhdysvalloissa tekijänoikeuden kesto oli alunperin 14 vuotta, mihin oli erillisellä anomuksella saatavissa 14 vuoden jatkoaika. Vuonna 1831 perusosaa pidennettiin 28 vuoteen, jatkoajan pysyessä samana. Vuonna 1909 jatkoaikaa puolestaan pidennettiin 28 vuoteen. Taloustieteilijät Boldrin ja Levine ovat laskeneet tekijänoikeudellisesti rekisteröityjen teosten määrän väestöön nähden eri vuosina, ja todenneet, ettei ainakaan vuoden 1909 pidennyksellä ollut merkittävää vaikutusta rekisteröityjen teosten määrään [13].

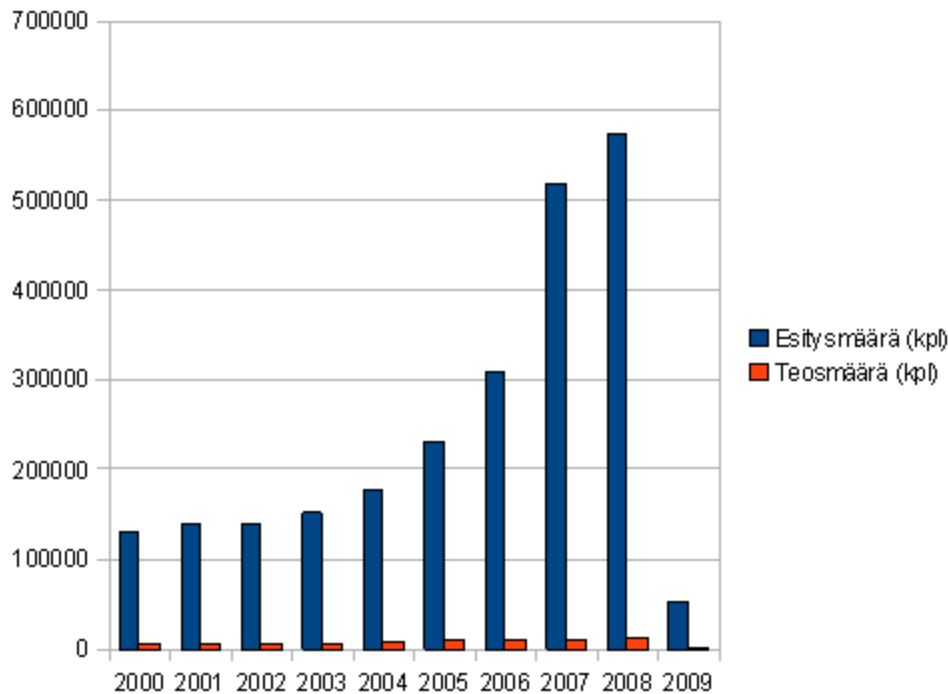
Vuosi	Rekisteröintejä/ asukas
1900	0,13%

1925	0,14%
1950	0,14%

Myös mahdollisuutta suoja-ajan pidentämiseen käytettiin harvoin. Alle 11 prosenttia vuosien 1883 ja 1964 välillä rekisteröidyistä tekijänoikeuksista uudistettiin 28 vuoden suoja-aikansa jälkeen. Kalliit kustannukset tuskin vaikuttivat asiaan, sillä uudistamisen hinta oli aina vuoteen 1991 asti alle kymmenen dollaria [8].

Toisaalta musiikin esittämisen kohdalla tilanne näyttää olevan erilainen. Kirjoittajat pyysivät vuoden 2009 puolella Teostolta tilastoa siitä, miten paljon esityskertoja eri-ikäiset sävellykset olivat keränneet edellisen vuoden aikana. Vastaus kuului seuraavasti:

Keräsimme tietoja kuluvan vuoden kesäkuussa maksetusta tilityksestä, joka kohdistui vuonna 2008 esitettyyn musiikkiin, sekä miltä vuosilta tilitykseen osallistuneet teokset ovat. Tilasto sisältää sekä kotimaiset että ulkomaiset teokset. Kuten alla olevasta kuviosta varmaan huomaat, on enemmistö esityksistä ollut aivan tuoretta materiaalia mutta kuvion ulkopuolelle jäävät vielä 25 vuotta vanhat teokset ovat saaneet lähes yhtä paljon esityksiä kuin 10 vuotta vanhat. Tämän jälkeen pudotus on isompi ja soitetut kappaleet ja esitysmäärät lukuunottamatta muutamia 70- ja 60-lukujen yksittäisiä vuosia ovat määrittään jo hyvin pieniä.

Musiikin kohdalla saattaisi siis ehkä olla perusteltua ylläpitää pidempää tekijänoikeudellista suojaa: valtaosaa tuloista ei välttämättä saada sen 10 vuoden aikana, kuin mitä muilta kulttuurinaloilta. Tässä kyse on siis pääasiassa *musiikintekijöiden* tuloista. He ovat usein eri ihmisiä kuin musiikin *esittäjät*. Musiikintekijöitä ovat esimerkiksi säveltäjät, sanoittajat ja sovittajat, ja he eivät välttämättä esitä omaa musiikkiaan lainkaan. He eivät siis pysty keräämään korvaavia tuloja keikkailulla, kuten musiikin esittäjät.

On kuitenkin mielenkiintoista huomata, että musiikin esittämisen kohdalla tilanne on selkeästi helpompi kuin monissa muissa teostyypeissä. Kuka tahansa voi esittää musiikkia osana liiketoimintaa tai muuta aktiviteettia, kunhan hakee sille Teoston kautta luvan ja maksaa soveliaan korvauksen. Tämä saattaa olla pääasiallinen syy sille, miksi tilanne näyttää musiikin esittämisen kohdalla niin erilaiselta kuin esimerkiksi elokuvien myynnin tai esittämisen. Koska tekijänoikeus ei aiheuta musiikin esittämiselle samanlaisia vaikeuksia kuin muiden teosten hyödyntämiselle, musiikin esittäminen pysyy elinvoimaisempana.

Pitkän tekijänoikeuden puolusteluja

Vuosikymmeniä tekijän kuoleman jälkeen jatkuva tekijänoikeus tuntuu maalaisjärjellä ajatellen täysin älyttömältä. Oikeustaloustieteellisessä keskustelussa on kuitenkin esitetty muutamia perusteluita sen puolesta [27]. Toisaalta tekijänoikeuden kesto on asioiden yksinkertaistamiseksi mitattava tekijän kuolemasta eikä teoksen luonti- tai julkaisuhetkestä. On paljon selkeämpää, jos tekijän kaikki teokset vapautuvat yleiseen käyttöön samalla hetkellä. Muuten oltaisiin tilanteessa, jossa jokaisen teoksen alkuperäistä luonti- tai julkaisuhetkeä jouduttaisiin tarkkaan erikseen selvittämään. Toisaalta on tunnettua, että ihmisten kyky luovuttaa lapsilleen perintöä saattaa motivoida heitä tekemään enemmän töitä. Mitä kaukaisemmista jälkeläisistä on kyse, sen heikommaksi tämä motivaatio käy. Siksi on perusteltua katkaista suoja-aika sellaiseen pisteeseen, että välittömät lapset ja lapsenlapset ovat jo ehtineet saada siitä osansa. Kannattaa huomata, että kun tämä perustelu esitettiin, oli kuolemanjälkeinen suoja-aika 50 vuotta 70 vuoden sijaan.

Nämä perustelut tuntuvat kuitenkin ontuvilta. Useimpiin teoksiin on selkeästi merkitty niiden julkaisuvuosi, ja lähioikeuden kohdalla kesto lasketaan joka tapauksessa esitysjankohdasta. Tuntuu epäuskottavalta esittää, että teoksen alkuperäisen julkaisuvuoden selvittämisestä voisi koitua suurempia kustannuksia kuin mitä esimerkiksi oikeudenhaltijoiden selvittämisestä nykypäivänä. Pahimmillaankin halukkaat uudelleenhyödyntäjät voisivat ottaa varhaisimman ajankohdan jolloin teoksen tiedetään olleen julkisessa levityksessä, ja odottaa siitä lasketun suoja-ajan umpeutumista. Toisaalta mikäli teoksen suoja-aika lasketaan sen julkaisuhetkestä, se voi yhtä hyvin hyödyttää perillisiäkin. Mikä suoja-aika olisi vaikkapa 15 vuotta, voisivat perilliset hyötyä viisi vuotta ennen tekijän kuolemaa tehdystä teoksesta vielä kymmenen vuoden ajan.

Joidenkin mielestä tekijänoikeuden pitkä kesto olisi perusteltavissa puhtaasti sillä, että vaikka monet tekijät eivät siitä hyödykään, jotkut silti hyötyvät. Heidän mielestään tekijänoikeuden keston lyhentäminen olisi ansaitsemismahdollisuuksien epäoikeudenmukaista viemistä tekijöiltä. Olisi tekijöitä kohtaan väärin lyhentää kestoja. Onkin totta, että pidempi tekijänoikeuden suoja-aika toisi varmasti enemmän rahaa osalle tekijöistä (ja suurille levittäjätahoille vielä enemmän). Kuitenkaan se, että jokin laki toisi tietyille ammattiryhmälle lisää rahaa, ei itsessään vielä ole perustelu kyseisen lain puolesta. Ajatellaan vaikka väittämää "siivoojat saisivat enemmän rahaa jos heidän palkkansa olisi kaksinkertainen, joten heidän palkkansa tulisi kaksinkertaistaa". Tekijänoikeuden kanssa rinnasteisempi voisi olla "lääkärit saisivat enemmän rahaa jos he saisivat osuuden kaikkien parantamiensa potilaiden tuloista, joten heidän pitäisi saada kyseisenlainen provikka". Väittämä "tekijänoikeuden pitäisi olla elinikäinen, koska osa tuloista saadaan pitkän ajan kuluttua teoksen luomisen jälkeen" ei pohjimmiltaan sanokaan mitään. Se on sama kuin sanoisi "teosten luojien pitää saada lisää rahaa, koska teosten luojien pitää saada lisää rahaa".

Rauennut tekijänoikeus ei sitä paitsi merkitse sitä, että teoksesta ei voisi saada enää lainkaan rahaa. Se tarkoittaa vain sitä, että kilpailu saattaa ajaa myyntihinnan hyvin lähelle tuotantokustannuksia. "Saattaa"-sana on merkittävä, koska monien teosten markkinat olisivat muutenkin niin pienet, ettei kovinkaan moni yritys välttämättä edes vaivautuisi

kilpailemaan niiden myynnistä. Vaikka vaivautuisivatkin, se ei merkitse sitä, etteikö teosten myynti edelleen voisi olla kannattavaa myös alkuperäiselle tekijälle. Eihän voimakas kilpailu minkään tuotteen kohdalla tarkoita sitä, että tuote katoaisi myynnistä kokonaan. Ilman tekijänoikeuttakin alkuperäinen tekijä olisi tekijänoikeudet ensimmäisen kerran myydessään voinut sopimuksella vaatia julkaisijaa jatkamaan provikan maksamista hänelle vielä oikeuksien rauettuakin. Tämä ei toimi tilanteessa, jossa tekijä ei ymmärtänyt tai voinut, esimerkiksi julkaisijan vahvan neuvotteluaseman vuoksi, vaatia tätä oikeuta alun perin. Se ei myöskään toimi säveltäjille tai sanoittajille, jotka eivät varsinaisesti saa tulojaan fyysisten teoskappaleiden myynnistä. Näissäkin tapauksissa olisi kuitenkin mahdollista, että tekijä solmisi valitsemiensa tahojen kanssa uuden sopimuksen, jonka nojalla nämä maksaisivat tekijälle edelleen korvausta hänen teostensa myynnistä tai käytöstä. Vastineeksi kyseiset tahot saisivat oikeuden mainostaa tuotteitaan sillä, että osa niiden tuloista menee edelleen alkuperäiselle tekijälle, mikä voisi hyvinkin olla myyntivaltti.

Joskus esiintyy hieman samankaltainen perustelu, jonka takana oleva ajatus on muodossa "kun kerran kulttuurintekijöillä on niin pienet tulot, eikö tekijänoikeus voisi sen kompensoimiseksi olla pitkä". Kovinkaan harva tuskin kyseenalaistaakaan sitä, että luovan työn tekijöillä on keskimäärin varsin vähäiset tulot. Yhteiskunnan harjoittaman talouspolitiikan tulisi kuitenkin olla oikeudenmukaista ja yhdenvertaista. Valtio ei voi taata jokaiselle mahdollisuutta tehdä haluamaansa työtä sillä, että perustaa joka alalle varmoja suojatyöpaikkoja, joiden kustannukset katetaan muita ihmisiä verottamalla. Näin ei voida tehdä edes jollekin tietylle alalle, mikäli tämän alan palkat ovat muuten liian alhaiset. Tekijänoikeuden luomat lisäkustannukset kulttuuriteosten tuottamiselle ja uudelleenkäyttämislle muistuttavat luonteeltaan veroa, minkä vuoksi myös tekijänoikeuden pidentäminen kulttuurintekijöiden elintason nostamisen takia olisi kyseenalaista. Tähdennettäköön vielä, että tämä kritiikki kohdistuu siihen perusteluun, jonka mukaan tekijänoikeuden suoja-aikaa tulisi pidentää *vain* siksi, että se nostaisi tekijöiden elintasoa, vaikka se ei lisäisikään kulttuurituotantoa. Tekijänoikeuden keston pidentäminen kulttuurituotannon lisäämiseksi olisi sen sijaan jo selkeästi perustellumpi syy, mikäli luovan työn määrän lisäämisen katsotaan olevan yhteiskunnalle tärkeää.

Pyrkimyksessä suoda huonosti maksavien tai epävarmojen ammattien harjoittajille vakaammat ja paremmat tulot ei itsessään ole mitään väärää. Se tulisi kuitenkin toteuttaa tavalla, joka kohdistuu kaikkien epävarmojen ammattien harjoittajiin, ei vain kulttuurialaan. Esimerkiksi perustulo tai kansalaispalkka voisi olla tällainen ratkaisu. Ei kuitenkaan voida tukea vain tiettyä ryhmää antamalla heille yksityinen "verotusoikeus". Se syrjii kaikkia niitä, jotka haluaisivat tehdä elantonsa jollakin muulla taloudellisesti epävarmalla alalla. Tämän teoksen kirjoittajat ovat tietoisia luovilla aloilla olevien usein kehnosta ansaintatasosta, ja ovat pohjimmiltaan samaa mieltä siitä, että näillä aloilla olevien tulotason tulisi olla parempi. Vaikka hyväksyttäisiin se ajatus, että laajat tekijänoikeudet olisivat yhteiskunnallisesti hyväksyttävä keino tukea luovien alojen väkeä, se, että tekijänoikeus olisi vaikkapa 10 vuoden sijaan 30 vuotta, auttaisi merkittävästi vain hyvin vähäistä osaa kaikista luovan työn tekijöistä. Mikäli pidentämisen perusteluksi valitaan luovalla alalla olevien keho peruselintaso, kyse on humanitaarisesta eikä niinkään talouspoliittisesta syystä. Tällöin asiointilan korjaaminen kuuluisi yhteiskunnan perusturvaverkkojen alaan. Sen sijaan kaupallisten monopolien myöntäminen yksityisille tahoille humanitaarisista syistä on outo ajatus.

Pitkää tekijänoikeutta verrataan joskus myös perintöön, ja esitetään, että tekijänoikeuden lyhentäminen olisi lasten perinnön viemistä heiltä. Näin ei todellisuudessa ole: kuka tahansa töitä tekevä kerryttää lapsilleen perintöä pääasiassa sillä, että saa työnteostaan palkkaa. Eivät poliisin, rakennusmiehen tai sairaanhoitajankaan lapset tule siitä perinnöttömiksi, että heidän vanhempansa lakkaavat saamasta palkkaa kuollessaan tai siirtyessään eläkkeelle. Sen sijaan on totta, että taidealalla elävien eläkkeet ovat usein vähäisiä.

Tekijänoikeustuloista joutuu maksamaan veroa, mutta ne eivät kerrytä eläkettä. Taiteilijoiden on mahdollista anoa erillistä taiteilijaeläkettä, mutta niitä on jaossa rajallinen määrä ja nekin ovat suuruudeltaan pieniä (1 199,24 euroa kuussa vuonna 2008). Tekijänoikeuskorvaukset eivät kuitenkaan ole hyvä tapa paikata tilannetta, etenkin ottaen huomioon, miten harva taiteilija saa niitä merkittäviä määriä enää eläkepäivillään. Paljon parempi lähestymistapa olisi muuttaa järjestelmää siten, että tekijänoikeuskorvauksetkin kerryttäisivät eläkettä. Tekijänoikeuskorvauksiin kohdistuvaa verotusta voisi myös keventää. Nämä ovat toimenpiteitä, jotka helpottaisivat luovan työn tekijöiden toimentuloa selkeästi enemmän kuin tekijänoikeuden pitäminen nykyisenä, eli ylipitkinä. Näistä aiheista kerrotaan hieman enemmän seuraavassa luvussa.

Tekijän oikeus saada työstään palkkaa

Oikeudet jaetaan usein negatiivisiin ja positiivisiin. Negatiivisia oikeuksia ovat esimerkiksi sanavapaus, uskonnonvapaus ja oikeus reiluun oikeudenkäyntiin. Niitä kutsutaan negatiivisiksi, koska ne ovat tavallaan kieltoja: ihmistä ei saa estää ilmaisemasta mielipidettään tai harjoittamasta omaa uskontoaan, eikä ketään saa tuomita mielivaltaisesti. Positiivisia taas ovat oikeus koulutukseen, terveydenhuoltoon ja peruselintasoon. Ne eivät ole niinkään kieltoja vaan käskyjä: mikäli jollain ei ole mahdollisuutta käydä koulua tai saada sairaanhoitoa, tai tarpeeksi rahaa elääkseen siedettävää elämää, jollain muulla on velvollisuus korjata tilanne.

Oikeus saada työstään palkkaa on negatiivinen siinä mielessä, että kun joku tekee jotakin laillista työtä, kenenkään ei pidä estää häntä saamasta siitä rahaa. Toisaalta se on myös positiivinen. Jos joku palkkaa toisen tekemään työtä, hänellä on velvollisuus maksaa sovittu palkka, usein vähintään työehtosopimuksessa määritelty summa.

Tekijänoikeutta puolustettaessa vedotaan usein tekijän oikeuteen saada työstään palkkaa. Mutta tällä ilmaisulla tunnutaan tarkoittavan jotain muuta, kuin miltä se kuulostaa. Tällainen oikeushan on jo muutenkin kenellä tahansa, tekijänoikeudesta riippumatta. Vaikkapa muurarilla oikeus siihen, ettei häneltä kielletä mahdollisuutta tehdä töitä, sekä oikeus saada työnsä tekemisestä palkkaa, jos sellaisesta on sovittu jonkun kanssa. Ilmaisulla tunnutaankin käytännössä tarkoittavan, ei oikeutta saada työstään palkkaa, vaan oikeutta saada palkkaa työnsä tulosten jokaisesta käyttökerrasta. Sillä ei tarkoiteta vain sitä, että taiteilija voi myydä teoksiaan kaikille niitä haluaville, vaan myös sitä, että taiteilijan pitäisi saada rahaa aina kun joku tekee hänen teoksistaan kopioita ja myy puolestaan niitä.

Tekijällä on luonnollisesti negatiivinen oikeus saada rahaa teostensa jokaisesta käyttökerrasta. Mikäli hänelle halutaan maksaa siitä vapaaehtoisesti, sen kieltämiseen ei ole mitään syytä. Sen sijaan positiivinen oikeus saada jokaisesta käyttökerrasta rahaa on eri asia. Voidaan perustellusti väittää, että tekijälle on tarpeen suoda väliaikaisesti tällainen oikeus, jotta hän voisi saada teoksistaan enemmän rahaa ja tuottaisi enemmän teoksia. Tätä voi ajatella ikään kuin minimipalkan kaltaisena varauksena, jolla annetaan mahdollisuus tietyn perustoimeentulon hankkimiseen. Ei kuitenkaan ole selkeää syytä, miksi positiivista oikeutta saada joka käyttökerrasta rahaa tulisi pitää perusoikeutena itsessään. Muilla ammatinharjoittajilla ei ole sellaista oikeutta. Muurari saa tunti- tai keikkapalkan, ei provikkaa jokaisesta ostotapahtumasta, joka hänen rakentamassaan ostoskeskuksessa tapahtuu. Lääkäri ei saa siivua kaikkien parantamiensa ihmisten tuloista. Harva tukisikaan ehdotusta tällaisten oikeuksien antamisesta muille ammatinharjoittajille. Elämästä tulisi nopeasti hyvin kallista ja monimutkaista, mikäli jokaiselle pitäisi maksaa kaikesta, mitä hänen työnsä jatkokäytöllä on saatu aikaan. Silti tämä jostain syystä kuvitellaan perusoikeudeksi luovasta työstä puhuttaessa.

Lähdeviitteet

- [1] MTV3 (2008) Tekijänoikeuden pidennyksestä haittaa Ylelle. 21.7. <http://www.mtv3.fi/uutiset/mediat.shtml/arkistot/mediat/2008/07/677388>
- [2] HM Treasury (2006) Gowers Review of Intellectual Property.
- [3] Gronow, P. (2008) Commission Proposal on a Directive for Term Extension. The rights of the performers. *YLE Blogit*, 13.8. <http://blogit.yle.fi/pekka-gronow/commission-proposal-on-a-directive-for-term-extension-the-rights-of-the-performers>
- [4] Centre for Intellectual Property Policy and Management & Centre for Intellectual Property and Information Law & Institute for Information Law & Max Planck Institute for Intellectual Property, Competition and Tax Law (2008) The Proposed Directive for a Copyright Term Extension – A backward-looking package. http://www.cippm.org.uk/downloads/Term%20Statement%2027_10_08.pdf
- [5] Brooks, T. (2005) Survey of Reissues of U.S. Recordings. Council on Library and Information Resources and Library of Congress. <http://www.clir.org/pubs/reports/pub133/pub133.pdf>
- [6] Gronow, P. (2008) Commission Proposal on a Directive for Term Extension. The recording industry. *YLE Blogit*, 18.8. <http://blogit.yle.fi/pekka-gronow/commission-proposal-on-a-directive-for-term-extension-the-recording-industry>
- [7] Heald, P.J. (2007) Property Rights and the Efficient Exploitation of Copyrighted Works: An Empirical Analysis of Public Domain and Copyrighted Fiction Bestsellers. *92 Minnesota Law Review* 1031.
- [8] Landes, W.M. & Posner, R.A. (2003) Indefinitely Renewable Copyright. *The University of Chicago Law Review*, vol. 70, issue 2.
- [9] Lehto, T. (2006) Gramex-maksut näivettävät nettiradiot. *Tietokone*, 2.3. http://www.tietokone.fi/uutta/uutinen.asp?news_id=26219&tyyppi=1
- [10] Lehto, T. (2006) Tv-kanavat eivät neuvottele tekijänoikeusmaksuista. *Tietokone*, 10.4. http://www.tietokone.fi/uutta/uutinen.asp?news_id=26643&tyyppi=1
- [11] Kasvi, J.J.J. (2009) Tv-pomojen painajaisuni. <http://kasvi.org/index.php?7973>
- [12] Lessig, L. (2004) *Free Culture: How Big Media Uses Technology and the Law to Lock Down Culture and Control Creativity*. Penguin Press.
- [13] Boldrin, M. & Levine, D.K. (2008) *Against Intellectual Monopoly*. Cambridge University Press.
- [14] Luukka, T. (2009) Dvd-automaattien suosio pelottaa Hollywoodia. *Helsingin Sanomat*, 30.3. <http://www.hs.fi/kulttuuri/artikkeli/Dvd-automaattien+suosio+pelottaa+Hollywoodia/1135244776887>
- [15] Mäkinen, E. (2009) Kirja-ala haluaa sulkea opiskelijoiden perustaman kirjavuokrauspalvelun. *Helsingin Sanomat*, 21.4. <http://www.hs.fi/kulttuuri/artikkeli/Kirja-ala+haluaa+sulkea+opiskelijoiden+perustaman+kirjavuokrauspalvelun/1135245322054>
- [16] Poropudas, T. (2009) Harvinainen yhdistelmä käy TVkaistan kimppuun. *Digitoday*, 21.1. <http://www.digitoday.fi/viihde/2009/01/21/harvinainen-yhdistelma-kay-tvkaistan-kimppuun/20091807/66>
- [17] Pitkänen, P. (2009) TVkaista tyrmistyi poliisitutkinnasta. *Digitoday*, 23.12. <http://www.itviikko.fi/uutiset/2009/12/23/tvkaista-tyrmistyi-poliisitutkinnasta/200926084/7>
- [18] Nguyen, D. (2009) High-tech vehicles pose trouble for some mechanics. *North County Times*, 26.12. http://nctimes.com/news/state-and-regional/article_4ea03fd6-090d-5c2e-bd91-dfb5508495ef.html
- [19] Masnick, M. (2009) How Automakers Abuse Intellectual Property Laws To Force You To Pay More For Repairs. *TechDirt*, 29.12. <http://techdirt.com/articles/20091228/0345127515.shtml>
- [20] Heller, M. (2008) *The Gridlock Economy: How Too Much Ownership Wrecks Markets, Stops Innovation, and Costs Lives*. Basic Books.
- [21] Tekijänoikeusneuvosto (1997) Tekijänoikeusneuvoston lausunto 1997:9.
- [22] Mylly, T. (2007). Tekijänoikeuden uudet sääntelystrategiat. Teoksessa *Tekemisen*

vapaus: Luovuuden ehdot ja tekijänoikeus, toimittaneet Tuomas Mylly, Juha Lavapuro ja Marko Karo. Helsinki: Gaudeamus.

[23] PIRA International (2000) Commercial Exploitation of Europe's Public Sector Information. Final Report for the European Commission, Directorate General for the Information Society. http://www.epsiplatform.eu/psi_library/reports/commercial_exploitation_of_europe_s_public_sector_information_pira_study

[24] Ravi Bedrijvenplatform (2000) Economische effecten van laagdrempelige beschikbaarstelling van overheidsinformatie. Siteerattu lähteessä Weiss, P. (2002) Borders in Cyberspace: Conflicting Public Sector Information Policies and their Economic Impacts. U.S. Department of Commerce, National Weather Service. http://www.weather.gov/sp/Borders_report.pdf

[25] Flint, E. (2002) *Prime Palaver #6*. <http://www.baen.com/library/palaver6.htm>

[26] Belson, K. (2006) As DVD Sales Slow, Hollywood Hunts for a New Cash Cow. *The New York Times*, 13.6. <http://www.nytimes.com/2006/06/13/technology/13disc.html>

[27] Landes, W.M. & Posner, R.A. (1989) An Economic Analysis of Copyright Law. *The Journal of Legal Studies*, vol. 18, issue 2.

[28] Tekijänoikeusneuvosto (2002) Tekijänoikeusneuvoston lausunto 2002:16.